

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἐννάτος

Συνδρομή ἰτήσται: Ἐν Ἀθήναις φρ. 10, ἐν ταῖς ὑπαρχαῖς φρ. 12, ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ φρ. 20. - Αἱ συνδρομαὶ ἀρ-
χονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑαυτοῦ τοῦ καὶ εἶναι ἰτήσται - Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

29 Ἰουνίου 1880

Σφραγὶς τῆς
ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΣΠΕΤΣΩΝ

ἐπὶ ἐπαναστάσεως.



[Ἐκ τῆς Συλλογῆς Παύλου Λάμπρου].

ΑΝΕΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἐκτορος Μαλὸ βραβευθὲν παρὰ τῆς γαλ-
λικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Ῥ. Παγκαδῆ].

Συνέχεια· ἴδι σελ. 385.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Α'

Ἐμπρός.

Ἐμπρός!

Ὁ κόσμος ἦτον ἀνοικτὸς ἐμπρός μου, καὶ ἡ-
δυνάμην νὰ στρέψω τὰ βήματά μου πρὸς βορρᾶν
ἢ πρὸς νότον, πρὸς ἀνατολὰς ἢ δυσμὰς, κατὰ τὸ
δοκοῦν.

Ἦμην παιδίον μόνον, καὶ ὅμως ἤδη κύριος ἐ-
μαυτοῦ.

Φεῦ! Τοῦτο ἦτον τὸ δεινότατον εἰς τὴν θέ-
σιν μου.

Πολλὰ παιδιά, ἡξεύρετε, λέγουν καθ' ἑαυτά·
«ὦ! ἂν ἤμπόρουν νὰ κάμω ὅ,τι θέλω! Ἄν ἡ-
μην ἐλεύθερος! Ἄν ἤμην κύριος ἐμαυτοῦ!», καὶ
περιμένουσι μετ' ἀνυπομονησίας τὴν μακαρίαν ἡ-
μέραν καθ' ἣν θὰ ἔχωσι τὴν ἐλευθερίαν... νὰ
κάμουν ἀνοησίας.

Ἐγὼ ὅμως ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν· «ὦ! ἂν εἶ-
χον τινὰ νὰ μὲ συμβουλεύῃ, νὰ μὲ διευθύνῃ!».

Διότι μετὰξὺ τῶν παιδιῶν ἐκείνων καὶ ἐμοῦ
ὑπῆρχε μία διαφορά... ἄλλὰ φοβερά.

Ἄν τὰ παιδιά ἐκείνη κάμουν ἀνοησίας, ἔχου-
σιν ὅπως τινὰ ὅστις νὰ τοῖς τείνῃ τὴν χεῖρα
ὅταν πίπτωσι, καὶ νὰ τ' ἀνεγείρῃ ἀφ' οὗ πέσω-
σιν· ἐγὼ ὅμως δὲν εἶχον κανένα· ἂν ἐπιπτον, θὰ
ἐκατρακύλουν ὡς κάτω, καὶ ἄπαξ κάτω, θὰ ἔ-

πρεπε νὰ ἐγερθῶ μόνος μου, ἂν δὲν εἶχον συν-
τριβῇ.

Εἶχον δὲ ἱκανὴν πείραν ὥστε νὰ ἐννοήσω ὅτι
δύναμαι νὰ συντριβῶ—καὶ τοῦτο μ' ἐφόβιζε, τὸ
ὁμολογῶ.

Καίτοι πολὺ νέος, εἶχον ἱκανὰς ὑποστῇ δυσ-
τυχίας, ὥστε νὰ εἶμαι φρονιμώτερος καὶ προφυ-
λακτικώτερος ἀφ' ὅ,τι συνήθως εἰσὶ τὰ δημῶνικά
μου παιδιά. Πλεονέκτημα ἦτον τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ
βαρεῖα τιμῇ ἀγορασθέν.

Ἐπομένως, πρὶν ἢ ἐπιθῶ εἰς τὴν ὁδὸν ἥτις ἐμ-
πρὸς μου ἠνοιγέτο, ἠθέλησα νὰ υπάγω νὰ ἰδῶ ἐ-
κείνον ὅστις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπῆρξεν ὡς
πατὴρ δι' ἐμέ. Ἡ θεία Αἰκατερίνα δὲν μὲ εἶχε
συμπεριλάβει μετὰ τῶν παιδιῶν νὰ τὸν ἀποχαι-
ρετήσω· ἐγὼ ὅμως ἐδυνάμην, ὥφειλον νὰ υπάγω
καὶ μόνος μου νὰ τὸν ἐναγκαλισθῶ.

Ποτὲ δὲν εἶχον υπάγει εἰς τὴν φυλακὴν τῶν
ὀφειλετῶν· ἀλλὰ τόσα εἶχον ἀκούσει· περὶ αὐτῆς
κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, ὥστε βέβαιος ἦ-
μην νὰ τὴν εὑρῶ. Ἐμελλον νὰ λάβω τὴν ὁδὸν
πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μαγδαληνῆς, ἣν καλῶς
ἐγνώριζον, καὶ ἐκεῖ θὰ ἠρώτων διὰ τὰ περαιτέ-
ρω. Ἀφ' οὗ ἡ θεία Αἰκατερίνα καὶ τὰ παιδιά ἡ-
δυνήθησαν νὰ ἰδοῦν τὸν πατέρα των, θὰ μοι ἐ-
διδον βεβαίως καὶ εἰς ἐμέ τὴν ἀδειαν ταύτην.
Καὶ ἐγὼ ἤμην, ἄλλοτε καὶ, παιδίον του, καὶ μὲ
ἠγάπα τότε!

Δὲν ἐτόλμων νὰ διέλθω τὰ Παρίσια ἔχων τὸν
Κάπην κατόπιν μου· διότι τί θὰ ἔλεγον εἰς τοὺς
ἀστυνομοφύλακας ἂν μ' ἠρώτων; Ἐξ ὅλων τῶν
φθῶν οὐς ἡ πείρα μοι εἶχεν ἐμπνεύσει, ὁ τῆς ἀστυ-
νομίας ἦτον ὁ μεγαλῆτερος, καὶ τὴν Τολώσιν
δὲν εἶχον τὴν λησμονήσει. Ἐδεσα ἐπομένως τὸν
Κάπην εἰς σχοινίον, ὅπερ ἐφάνη ἰσχυρῶς θίξαν τὴν
φιλαυτίαν του, τὴν συναίσθησιν κυνὸς πεπαιδευ-
μένου καὶ καλῶς ἀνατετραμμένου. Ἐλαβὼν δ' εἰς
χειρὰς μου τὸ ἄκρον τοῦ σχοινίου, καὶ οὕτως ἐ-
πορεύθην πρὸς τὴν φυλακὴν τοῦ Κλισσύ.

Ἐπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον πράγματα
θλιβερά, ὧν ἡ θέα διεγείρει ἐν ἡμῖν στοχασμοὺς
πενθίμους. Μετὰξὺ δ' αὐτῶν οὐδὲν γνωρίζω ἀσχη-
μότερον καὶ μᾶλλον ἀπευκαταῖον τῆς θύρας φυ-
λακῆς. Ἡ ὄψις τῆς παρόντι τὴν καρδίαν μᾶλλον
ἢ ἡ τοῦ τάφου. Οἱ νεκροὶ οὐς καλύπτει ὁ λίθος
δὲν αἰσθάνονται πλέον· ἀλλ' οἱ ἐν φυλακαῖς εἰσὶ
ζῶντες ἐνταφισμένοι.

καὶ πῶς ἐπεριπατοῦσε. Ἄς κάμνη φρόνιμα, εἰδεμένη, μ' ἐμὲ θὰ τὰ ἔχη.

Τόσον δὲ παρεφρόνην ὑπὸ τῆς χαρᾶς μου ὥστε δὲν εἶχον παρατηρήσει ὅτι καὶ ὁ Κάπνης ἦτον σχεδὸν ἐπίσης περιχαρὴς ὡς κ' ἐγώ. Ἐνίοτε μ' ἔσυρεν ἐκ τῆς περισκελίδος μου καὶ ἐγαύριζεν. Αἰ φωναί του τέλος, γινόμεναι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον δυναταί, μ' ἀπέσπασαν ἐκ τῆς ὄνειροπολήσεώς μου.

— Τί θέλεις, Κάπνη;

Τότε μ' ἐκύτταξε, καὶ ἐπειδὴ ἡ ταραχή μου ἦτον πολὺ μεγάλη ὥστε νὰ τὸν ἐννοήσω, ἀφ' οὗ περιέμεινέ τινα δευτερόλεπτα, ἠγέρθη ἐπάνω μου, καὶ ἔβηκε τὸν πόδα εἰς τὸ θυλάκιόν μου, ἐκεῖ ὅπου ἦτον τὸ ὠρολόγιον.

Ἦθελε νὰ μάθῃ τί ὥρα ἦτον διὰ νὰ τὸ εἰπῇ εἰς τὴν «ἐντιμον ὁμήγυριν», ὡς ἔπραττεν ἐπὶ τοῦ Βιτάλην.

Τῷ ἔδειξα λοιπὸν τὸ ὠρολόγιον, καὶ τὸ ἠτένισε πολλὴν ὥρην, ὡς ἂν ἐπροσπάθει νὰ ἐνθυμηθῇ, ἔπειτα δὲ, σείων τὴν οὐρὰν, ἐγαύρισε δωδεκάκις. Δὲν εἶχε λησμονήσει λοιπὸν ἡ πόσα χρήματα θὰ ἐκερδιζόμεν διὰ τοῦ ὠρολογίου μας! Τοῦ τεχνάσματός τούτου ἡ ἐπικουρία μοι ἦλθεν ἀνέλπιστος.

Ὅλα ταῦτα ἐγίνοντο ἐντὸς τῆς ὁδοῦ, ἀπέναντι τῆς θύρας τῆς φυλακῆς διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν διαδρατῶν περιέρχοντες μᾶς ἔβλεπον, τινὲς δὲ καὶ ἴσταντο.

Ἄν ἐτόλμων, θὰ ἔβιδον ἐκεῖ ἀμέσως παράστασιν. Ἀλλὰ μ' ἐμπόδισεν ὁ φόβος τῶν ἀστυνομοφυλάκων.

Ἀλλως τε δὲ ἦτον καὶ μεσημβρία, ὥρα διὰ ν' ἀναχωρήσωμεν.

Ἐμπρός!

Ἀπὸ τὴν δὲ τελευταῖον βλέμμα, τελευταῖον ἀποχαιρετισμὸν εἰς τὴν φυλακὴν, εἰς ἣν ὁ δυστυχὴς πατήρ θὰ ἔμενε κατὰ κλειστός, ἐν ᾧ ἐγὼ θ' ἀπληρόμην ἐλεύθερος ὅπου ἤθελον, καὶ ἀνεχωρήσαμεν.

Τὸ χρησιμώτερον πρᾶγμα τῶρα διὰ τὸ ἐπάγγελμα μου θὰ μοι ἦτον γεωγραφικὸς χάρτης τῆς Γαλλίας. Ἦξευρον ὅτι ἐπωλοῦντο χάρται εἰς τὰς προκουμαίας τοῦ Σηκουάνα, καὶ ἀπόφαινον ἔχον ν' ἀγοράσω ἓνα, διευθύνθην πρὸς τὰς προκουμαίας.

Ὅτε δὲ διηρχόμην διὰ πλατείας ἐξ ἧς ἐφαίνετο τὸ ἀνάκτορον τὸ Κεραμεϊκόν, ἔφερον μηχανικῶς τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ὠρολογίου αὐτοῦ, καὶ ἡ ἰδέα μοι ἐπῆλθε νὰ ἰδῶ, ἂν τὸ ἐδικόν μου ὠρολόγιον καὶ τὸ τοῦ ἀνακτόρου ἐσυμφώνουν, ὡς ἔπρεπε. Τ' ὠρολόγιόν μου ἔλεγεν ἡμίσειαν μετὰ τὴν μεσημβρίαν, τὸ δὲ ἀνακτορικὸν μίαν ὥραν. Ποῖον τῶν δύο καθυστέρει; Ἦθέλησα νὰ σπρώξω τὸ ὠρολόγιόν μου διὰ τοῦ δακτύλου, ἀλλ' ἡ σκέψις μ' ἐμπόδισε. Τίς μοι ἔλεγεν ὅτι τὸ ὠρολόγιόν μου εἶχεν ἄδικον, τὸ καλὸν μου, τὸ ἀγαπητὸν ὠρολόγιον; Ἰσως παρελάλει τὸ τῆς κα-

τοικίας τῶν βασιλέων. Καὶ οὕτως ἐπανέθεσα τὸ ὠρολόγιον ὀπίσω εἰς τὸ θυλάκιόν μου, λέγων κατ' ἐμαυτὸν ὅτι ἡ ὥρα μου ἦτον καταλληλοτάτη δι' ὅ, τι εἶχον νὰ πράξω.

Μ' ἐχρειάσθη πολὺς καιρὸς διὰ νὰ εὔρω χάρτην, τοῦλάχιστον ὡς τὸν ἤθελον, κολλημένον εἰς πανίον, διπλονόμενον, καὶ ὅχι ἀκριβώτερον τῶν εἴκοσι ὀβολῶν, ἂν καὶ ἡ ποσότης αὕτη ἦτον δι' ἐμὲ μεγάλη. Τέλος εὔρον ἓνα, τόσον κίτρινον ἐκ παλαιότητος, ὥστε ὁ παλαιοβιβλιοπώλης νῦν χαριστήρη λαβὼν μόνον δεκαπέντε ὀβολούς.

Τότε πλέον ἤμην ἔτοιμος διὰ τὴν ἐξοδὸν ἐκ Παρισίων, καὶ ἀπεφάσισα νὰ ἐξέλθω ἀμέσως.

Δύω δρόμους ἠδυνάμην ν' ἀκολουθήσω, τὸν τοῦ Φονταίνεβλῶ, διὰ τοῦ ἰταλικοῦ ἔρκους, ἢ τὸν τῆς Ὁρλεανίας, διὰ τοῦ Κοκκινόβουνιου. Κυρίως ἀδιάφορον μοι ἦτον πρὸς ποῖον νὰ στραφῶ, καὶ ἡ τύχη μόνον μ' ἔφερε νὰ ἐκλέξω τὸν τοῦ Φονταίνεβλῶ.

Διέβαινον λοιπὸν διὰ τῆς ὁδοῦ Μουφετάρ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς, ὃ εἶδον γεγραμμένον εἰς κυανὴν πλάκα, διήγειρεν ἐντός μου κόσμον ὅλον ἀναμνήσεων, τὸν Γαροφόλην, τὸν Ματτίαν, τὸν Ρικάρδον, τὸν λῃθῆτα καὶ τὸ κλειθρον τοῦ πώματός του, τὴν μάστιγα καὶ τὰς δερματίνας λωρίδας τῆς, καὶ τέλος τὸν Βιτάλην, τὸν δυστυχῆ, τὸν ἀγαθὸν κύριόν μου, ὅστις ἀπέθανε διότι δὲν ἠθέλησε νὰ μ' ἐκμισθώσῃ εἰς τὸν παδρόν τῆς ὁδοῦ Λουρκίνης. Φθὰς δὲ ἐμπρὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Μαδάρδου, εἶδον ἐν παιδίον στήριζόμενον εἰς τὸν τοῖχον τῆς ἐκκλησίας, καὶ μοι ἐφάνη ὡς ἂν ἦτον ὁ μικρὸς Ματτίας. Τῷ ὄντι ἦτον αὐτὴ ἐκείνη ἡ χονδρὴ κεφαλὴ, οἱ ὕγροι δ-φθαλμοί, τὰ δμιλοῦντα χεῖλη, τὸ ἦθος τὸ γλυκὺ καὶ καρτερικόν, καὶ ἡ κωμικὴ ἐν ὅλοις μορφή. Περίεργον ὅμως πρᾶγμα ἂν ἦτον ἐκεῖνος, δὲν εἶχε μεγαλῶσει.

Ἐπλησίασα τότε διὰ νὰ τὸν ἐξετάσω καλῆτερον. Ἀμφιβολία δὲν ὑπῆρχεν· ἐκεῖνος ἦτον. Μ' ἀνεγνώρισε δὲ καὶ αὐτὸς, διότι εἰς τὸ ὠχρὸν πρόσωπόν του ἐπέλαμψε μειδίαμα.

— Σεῖς εἴσθε, μοι εἶπεν, ὅστις ἦλθετε εἰς τοῦ Γαροφόλην μὲ τὸν γέροντα ἐκεῖνον τὸν λευκογένην, πρὶν ὑπάγω εἰς τὸ νοσοκομεῖον; ὦ! πῶς μ' ἐπονοῦσεν ἡ κεφαλὴ τὴν ἡμέραν ἐκείνην!

— Καὶ εἶναι πάντοτε κύριός σας ὁ Γαροφόλης; Τότε περιέφερε τὸ βλέμμα περίξ του πρὶν ἀποκριθῇ. Ἐπειτα δὲ ταπεινώσας τὴν φωνήν,

— Ὁ Γαροφόλης, εἶπεν, εἶναι εἰς τὴν φυλακὴν. Τὸν ἐφυλάκισαν, διότι ἔδειρε τόσον τὸν Ὁρλάνδον, ὥστε τὸν ἐφόνευσε.

Τοῦτο μὲ νῦν χαρίστηκε. ν' ἀκούσω ὅτι ὁ Γαροφόλης ἦτον εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ κατὰ πρῶτον τότε μοι ἐπῆλθεν ἡ σκέψις ὅτι αἱ φυλακαί, αἵτινες μοι ἐνέπνεον τόσην φρίκην, ἐδύναντο νὰ εἶναι ἐνίοτε χρήσιμοι.

— Καὶ τὰ παιδία; εἶπεν.

— Ἄ! δὲν ἤξεύρω. Δὲν ἤμην παρὼν ὅταν ἐφυλάκισαν τὸν Γαροφόλην. Ἀφ' οὗ ἀφῆκα τὸ νοσοκομεῖον, ὃ Γαροφόλης εἶδεν ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ μὲ κτυπᾷ χωρὶς ν' ἀσθενῶ, καὶ ἠθέλησε νὰ μὲ ξεκάμῃ. Διὰ τοῦτο μ' ἐνοικίασε διὰ δύο ἔτη εἰς τὸ ἱπποδρόμιον τοῦ Γασσότου, καὶ ἐπληρώθη ἐμπρός. Γνωρίζετε τὸ ἱπποδρόμιον τοῦ Γασσότου; Ὅχι. Δὲν εἶναι κἀνὲν τῶν μεγάλων, μεγάλων ἱπποδρομιῶν, εἶναι ὅμως ἱπποδρόμιον πάντοτε. Ἐχρειάζοντο ἐν παιδίον διὰ τὴν ἐξάρθρωσιν, καὶ ὁ Γαροφόλης μ' ἐμίσθωσεν εἰς τὸν Γεο-Γασσότον. Ἐκεῖ ἔμεινα ὡς τὴν παρελθούσαν δευτέραν. Τότε μ' ἐδίωξαν, διότι ἔχω τώρα τὴν κεφαλὴν πολὺ χονδρὴν διὰ νὰ χωρῇ εἰς τὸ κουτίον, καὶ προσέτι καὶ πολὺ εὐαίσθητον. Ἦλθα λοιπὸν ἀπὸ Γισόρ, ὅπου εἶναι τὸ ἱπποδρόμιον, διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γαροφόλη, ἀλλὰ δὲν ἦν κἀνέ-να, ἡ οἰκία ἦτον κλειστὴ, καὶ εἰς γείτων μοι διηγήθη ὅ, τι σοι εἶπον, ὅτι ὁ Γαροφόλης εἶναι εἰς τὴν φυλακὴν. Τότε ἦλθα ἐδῶ, διότι δὲν ἤξευρον ποῦ νὰ ὑπάγω, οὔτε ἤξευρον τί νὰ κάμω.

— Διατί δὲν ἐπιστρέψατε¹ εἰς Γισόρ;

— Διότι τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ὅταν πεζὸς ἀνεχώρησα ἐκ Γισόρ διὰ τὰ Παρίσια, ἀνεχώρησε καὶ τὸ ἱπποδρόμιον διὰ Ρουάν. Καὶ πῶς νὰ ὑπάγω εἰς Ρουάν; Εἶναι πολὺ μακρὰν, καὶ χρήματα δὲν ἔχω. Ἀπὸ χθὲς τὴν μεσημβρίαν δὲν ἔφαγα.

Πλούσιος δὲν ἤμην· εἶχον ὅμως ἀρκετὰ διὰ νὰ μὴ ἀφῆσω τὸ δυστυχὲς ἐκεῖνο παιδίον ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης. Πῶς θὰ ὑπλόγουν ἐκεῖνον ὅστις θὰ μοι ἔδιδε τεμάχιον ἄρτου, ὅταν περὶ τὴν Τολώσιν περιεφερόμην ἄσιτος, ὡς ταύτην τὴν στιγμήν ὁ Ματτίας!

— Περιμείνατε ἐδῶ, τῷ εἶπον.

Καὶ ἔσπευσεν εἰς ἀρτοπώλου, ἔχοντος τὸ ἐργαστήριον εἰς τῆς ὁδοῦ τὴν γωνίαν· ἐπιστρέψας δ' ἀμέσως, τῷ ἔφερε καὶ τῷ ἔδωκε τεμάχιον ἄρτου. Λαβὼν δ' αὐτὸ, τὸ κατεβρόχθισε.

— Καὶ τώρα, τῷ εἶπον, τί θὰ κάμετε;

— Δὲν ἤξεύρω.

— Ἀλλὰ πρέπει νὰ κάμετε τίποτε.

— Ἦθελον νὰ προσπαθῶ νὰ πωλήσω τὸ βιολίον μου ὅταν μ' ἐπλησιάσατε, καὶ θὰ τὸ εἶχον ἤδη πωλήσει, ἂν δὲν μ' ἐλύπει πολὺ νὰ τὸ χωρισθῶ. Τὸ βιολίον μου εἶναι ἡ χαρὰ καὶ ἡ παρηγορία μου. Ὅταν ἔχω πολλὴν λύπην εἰς τὴν καρδίαν μου, ἐκλέγω ἀμυῖαν γωνίαν ὅπου νὰ εἶμαι ἐντελῶς μόνος, καὶ ἐκεῖ παίζω δι' ἐμὲ. Τότε βλέπω πολλὰ ὥραϊα πράγματα εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ τὰ δράματα αὐτὰ εἶναι ὠραιότερα ἀπὸ τὰ ὄνειρα, διότι συνέχονται καὶ ἔχουν ἀκολουθίαν.

— Τότε διατί δὲν παίζετε βιολίον εἰς τοὺς δρόμους;

— Ἐπειδὴ κἀνείς δὲν μ' ἔδωκε.

¹ Τὸ πληθυντικόν, καὶ τοὶ ὀλίγον φυσικὸν παρ' ἡμῖν, δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ ἐδῶ ἢ μετὰ φρασίν.

Ἦξευρον τί θὰ εἰπῇ νὰ παίζῃ τις, χωρὶς κἀνείς νὰ βάλῃ τὴν χεῖρα εἰς τὸ βαλάντιον.

— Καὶ σεῖς, ἠρώτησεν ὁ Ματτίας, τί κάμνετε τώρα;

Δὲν ἤξεύρω τίς πειρασμὸς παιδαριώδους κομπορρημοσύνης μοι ἐνέβαλε τὴν ἀπόκρισιν.

— Ἐγώ; Εἶμαι ἀρχηγὸς θεατρικῆς εταιρίας.

Καὶ κυρίως ἦτον ἀληθὲς τοῦτο, διότι εἶχον ἑταιρίαν ἢ θίασον, ὃν ἀπετέλει ὁ Κάπνης· ἡ ἀληθεῖς ὅμως αὕτη ἐγειτόνευε πλησιέστερα εἰς τὸ ψεῦδος.

— ὦ! ἂν ἠθέλετε! Εἶπεν ὁ Ματτίας.

— Τί;

— Νὰ μὲ κατατάξῃτε εἰς τὴν ἑταιρίαν σας.

Τότε μοι ἐπανῆλθεν ἡ εὐκρίνεια.

— Ἀλλὰ, εἶπον, ὅλη ἡ ἑταιρία μου, ἰδοὺ αὕτη.

Καὶ ἔδειξα τὸν Κάπνην.

— Αἱ! τί βλέπεις; Θὰ εἴμεθα δύο. ὦ! σὰς παρακαλῶ, μὴ μ' ἐγκαταλείπετε. Τί θέλετε νὰ γίνω; Ὅ' ἀποθάνω τῆς πείνης.

Ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης! Ὅλοι ὅσοι ἀκούουν τὴν κραυγὴν ταύτην, δὲν τὴν ἐννοοῦν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδ' εἰς τὸ ἴδιον μέρος τὴν αἰσθάνονται ἀντηχοῦσαν. Ἐγὼ τὴν ἤκουσα ἐντὸς τῆς καρδίας, διότι ἤξευρον τί ἐστὶ ν' ἀποθάνῃ τις τῆς πείνης.

— Ἦξεύρω νὰ ἐργάζωμαι, ἐξηκολούθησεν ὁ Ματτίας. Πρῶτον, παίζω βιολίον, ἔπειτα ἐξαρθροῦμαι, σχοινοβιάω, διέρχομαι τὰς στεφάνας, τραγωδῶ. Θὰ ἰδῇτε· θὰ κάμνω ὅ, τι θέλετε, θὰ εἶμαι ὑπηρετὴς σας, θὰ σὰς ὑπακούω. Δὲν σὰς ζητῶ χρήματα· τὴν τροφὴν μου μόνον. Ἄν δὲν κάμνω καλὰ, θὰ μὲ δέρνετε· αὕτη θὰ εἶναι ἡ συμφωνία μας. Ὅ, τι μόνον σὰς ζητῶ, εἶναι νὰ μὴ μὲ κτυπᾷτε εἰς τὴν κεφαλὴν· καὶ τοῦτο πρέπει νὰ συμφωνηθῇ, διότι ἔχω τὴν κεφαλὴν πολὺ εὐαίσθητον ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅταν ὁ Γαροφόλης τόσον τὴν ἐκτύπα.

Ὅταν ἤκουον τὸν δυστυχῆ Ματτίαν νὰ δμιλῇ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, μ' ἤρχετο νὰ κλαύσω. Πῶς νὰ τῷ εἰπῶ ὅτι δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸν κατατάξω εἰς τὸν θίασόν μου; Ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης; Ἀλλὰ καὶ μετ' ἐμοῦ ὀλιγώτερον θὰ διέτρεχε κίνδυνον ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης παρὰ ἂν ἦτον μόνος;

Τῷ ἔδωκα τὴν ἐξήγησιν ταύτην· ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ μ' ἀκούσῃ.

— Ὅχι, εἶπε, δύο ὁμοῦ δὲν ἀποθνήσκουν τῆς πείνης· ὑποστηρίζονται, βοηθοῦνται ἀμοιβαίως. Ὅστις ἔχει δίδει εἰς ἐκεῖνον ὅστις δὲν ἔχει.

Ἡ λέξις αὕτη ἔπαυσε τοὺς διαταγμούς μου.

Ἀφ' οὗ εἶχον, ὥφειλον νὰ τὸν βοηθήσω.

— Τότε, σύμφωνοι! τῷ εἶπον.

Εὐθὺς ἔλαβε τὴν χεῖρά μου καὶ τὴν ἐφίλησε. Τόσον δὲ ἠδέως συνεκίνησε τοῦτο τὴν καρδίαν μου, ὥστε δάκρυα ἀνέβρυσαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου.

— Ἐλθετε, τῷ εἶπον, ἀλλ' ὡς σὺντροφος, οὐχὶ ὡς ὑπηρέτης μου.

Καὶ κρεμῶν τὸν τελαμῶνα τῆς ἄρπας μου εἰς τὸν ὠμόν μου;

— Ἐμπρός! τῷ εἶπον.

Μετὰ ἐν τέταρτον δὲ τῆς ὥρας ἐξηρχόμεθα τῶν Παρισίων.

Αἱ θερμαὶ τοῦ μαρτίου ἡμέραι εἶχον ξηράνει τὰς ὁδοὺς, καὶ ἐπὶ τοῦ σκληροῦ ἐδάφους εὐκόλως ἐπεριπατούμεν.

Ἡ ἀτμοσφαῖρα ἦτον γλυκεῖα, καὶ τοῦ ἀπριλίου ὁ ἥλιος ἔλαμπεν εἰς τὸν οὐρανὸν κυανοῦν καὶ ἀνέφελον.

Ποῖα διαφορὰ πρὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς χιόνης καθ' ἣν εἶχον εἰσελθεῖ εἰς τὰ Παρίσια, τὴν πόλιν ἣν ἐπὶ τοσοῦτον ἐπόθουν ὡς γῆν τῆς ἐπαγγελίας!

Παρὰ τὰς τάφρους τῆς ὁδοῦ ἐφύετο ἡδὴ τὸ χόρτον, καὶ πολλαχού ἐποικίλλετο ὑπὸ λευκανθῆμων καὶ χαμοκεράσων, ὧν τὰ ἄνθη ἔστρεφον τὰς στεφάνους αὐτῶν πρὸς τὸν ἥλιον.

Ὅτε διηρχόμεθα παρὰ τοὺς κήπους, ἐβλέπομεν τοὺς θυσσάνους τῶν συριγγίων ὑπερύθρους ἡδὴ ὑπὸ τὴν γλωρὰν πρασιναῖα τῶν φύλλων, καὶ ἂν ζέφυρος ὑπεκίνει τὸν γαληνιαῖον ἀέρα, μᾶς ἐρρίπτον εἰς τὴν κεφαλὴν, ὑπὲρ τὸν θριγκὸν τῶν πεπαλαιωμένων τοίχων, τὰ κίτρινα πέταλα τῶν χειράνθων.

Εἰς τοὺς κήπους, εἰς τοὺς θάμνους τῆς ὁδοῦ, εἰς τὰ μεγάλα δένδρα, πανταχοῦ ἠκούοντο πτηνὰ χαρμολύνης κελαιοῦντα, καὶ ἐμπρὸς ἡμῶν αἱ χελιδόνες ἐπέτων παρὰ τὴν γῆν, κυνηγοῦσαι ἀοράτους σκνίπας.

Ἡ ὁδοπορία ἡμῶν καλῶς ἤρχιζε, καὶ μετ' ἐμπιστοσύνης ἐδημιουργοῦν ἐπὶ τοῦ ἡγεροῦ τῆς ὁδοῦ ἐδάφους. Ὁ Κάπης, ὃν εἶχον ἀπολύσει τοῦ βυτῆρός του, ἔτρεχε περὶ ἡμῶν, καὶ ἐγαύριζε τὰς ἀμάξας, καὶ ἐγαύριζε τοὺς σωροὺς τῶν χαλίκων, καὶ ἐγαύριζε πανταχοῦ καὶ ἄνευ λόγου, μόνον διὰ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ γαυγίξη, ὑπὲρ διὰ τοὺς κύνας πρέπει ν' ἀντιστοιχῇ εἰς τὴν εὐχαρίστησιν ἣν ἔχει νὰ ψάλλῃ ὁ ἄνθρωπος.

Πλησίον μου ἐπεριπάτει ὁ Ματτίας χωρὶς νὰ λέγῃ τίποτε, καὶ βεβαίως σκεπτόμενος. Καὶ ἐγὼ δὲ τίποτε δὲν ἔλεγον διὰ νὰ μὴ τὸν ταραττώ, καὶ διότι εἶχον καὶ ἐγὼ νὰ σκεφθῶ.

Ποῦ ἐπηγαίνομεν οὕτω, τοσοῦτῳ στερεῶ βήματι;

Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι δὲν τὸ ἤξευρον, ἢ μάλλον ὅτι δὲν τὸ ἤξευρον παντάπασιν.

Ἐμπρὸς ἡμῶν.

Καὶ ἔπειτα;

Εἶχον ὑποσχεθῇ εἰς τὴν Λίξαν νὰ ἰδῶ τοὺς ἀδελφούς της καὶ τὴν Στεφανὴν πρὶν τὴν μεταίδῶ τὴν ἰδίαν, ἀλλὰ δὲν εἶχον ἀναλάβει οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν περὶ τοῦ τίνα θὰ ἰδῶ πρῶτον. Τὸν Βενιαμὴν, τὸν Ἀλέξη, ἢ τὴν Στεφανὴν; Ἐδυνάμην

κατὰ προαίρεσιν ν' ἀρχίσω ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου, δηλαδή ν' ἀρχίσω ἀπὸ τῶν Σεβεννῶν, ἀπὸ τὴν Χαρέντης ἢ ἀπὸ τῆς Πικαρδίας.

Ἐπειδὴ ἐξῆλθον ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τῶν Παρισίων, προφανές ἦτον ὅτι ὁ Βενιαμὴν δὲν θὰ εἶχε τὴν πρῶτην ἐπίσκεψιν, ἀλλ' ἔμενεν ἡ ἐκλογή μεταξὺ τοῦ Ἀλέξη καὶ τῆς Στεφανῆς.

Εἶχον δὲ καὶ λόγον δι' ὃν ἐστράφην πρὸς μεσημβρίαν κατ' ἀρχάς, καὶ ὅχι πρὸς βορρᾶν, καὶ ἦτον οὗτος ὁ πόθος μου τοῦ νὰ ἰδῶ τὴν μάναν Βαρβερίναν.

Ἄν πρὸ καιροῦ δὲν ὠμίλησα περὶ αὐτῆς, δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὴν εἶχον λησμονήσει ὡς ἀχάριστος.

Οὐτε πρέπει ἐπίσης νὰ μοὶ ἀποδοθῇ ἀχαριστία, διότι δὲν τῇ εἶχον γράψῃ ἀπὸ τοῦ χωρισμοῦ μας.

Ποσάκις δὲν μοὶ ἐπήλθεν ἡ ἰδέα νὰ τῇ γράψω διὰ νὰ τῇ εἰπῶ· «Σ' ἐνθυμούμαι καὶ σ' ἀγαπῶ ἐκ βάθους καρδίας»· ἀλλ' ὁ φόβος τοῦ Βαρβερίνου, φόβος τρομερός, μ' ἐμπόδιζε πάντοτε. Ἄν τὸ γράμμα μου ὠδήγει τὸν Βαρβερίνον, καὶ μ' εὐρίσκειν αὐτός, καὶ μ' ἐλάμβανεν ὀπίσω! Ἄν μ' ἐπώλῃ πάλιν εἰς ἄλλον Βιτάλην, ὅστις δὲν θὰ ἦτον ὁ Βιτάλης! Ἀναμφιβόλως εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὰ κάμῃ ὅλ' αὐτά. Καὶ ταῦτα ἀναλογιζόμενος, ἐπροτίμων νὰ ὑποστῶ τὴν κατηγορίαν ἀγνωμοσύνης μᾶλλον, παρὰ νὰ ὑποπέσω αὐθις ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, ἂν μετεχειρίζετο τὴν ἐξουσίαν ταύτην εἴτε ὅπως μὲ μετὰπώληση, εἴτε ὅπως μ' ἀναγκάξῃ νὰ ἐργάζωμαι ὑπ' αὐτόν. Ν' ἀποθάνω μᾶλλον, — ν' ἀποθάνω τῆς πείνης, — παρὰ νὰ ἐκτεθῶ εἰς τοιοῦτον κίνδυνον, οὗ καὶ ἡ ἰδέα μόνον μὲ καθίστα ἄνανδρον.

Ἀλλ' ἂν δὲν ἐτόλμησα νὰ γράψω εἰς τὴν μάναν Βαρβερίναν, ἐνόμισα ὅτι, ἔχων ἡδὴ τὴν ἐλευθερίαν νὰ πηγαίνω ὅπου θέλω, ἠμπούουν νὰ δοκιμάσω νὰ τὴν ἰδῶ. Καὶ προσέτι, ἀφ' οὗ προσέλαβον τὸν Ματτίαν «εἰς τὸν θάσόν μου», ἐφρόνουν ὅτι τοῦτο δὲν παρίστα πολλὰς δυσκολίας· διότι ἠμπούουν νὰ στείλῃ τὸν Ματτίαν ἐμπρὸς, ἐγὼ δὲ νὰ μείνω ὀπίσω προφυλαττόμενος. Ἐκεῖνος ἐλθὼν εἰς τῆς μάνας Βαρβερίνας, ἠμπορεῖ ὑπὸ οἷαν δήποτε πρόσφασιν νὰ τὴν προκαλέσῃ νὰ διμυλῇ, καὶ ἂν μὲν τὴν εὕρισκε μόνην, νὰ τῇ διηγηθῇ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἔπειτα νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ πληροφορήσῃ, καὶ οὕτως εἰσρηχόμεν τότε εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου εἶχε διέλθει ἡ παιδικὴ ἡλικία μου, καὶ ἐρρίπτομην εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀγαπῆτης παραμάνος μου. Ἄν ὅμως ὁ Βαρβερίνος ἦτον ἐκεῖ, τότε ἐζήτησε παρὰ τῆς μάνας Βαρβερίνας νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς ἄλλο τι μέρος προσδιωρισμένον, καὶ ἐκεῖ τὴν ἐνηγκαλιζόμεν.

Ταῦτα ἐσχεδιάζον μεταξὺ περιπατῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἔμενον σιωπηλός. Μόλις ἐπήρκει ὅλη μου ἡ προσοχή, ὅλη μου ἡ ἐπιμέλεια εἰς μελέτην ζητήματος τόσοσπονδαίου.

Δὲν ἤρκει τῷ ὄντι μόνον νὰ σκεφθῶ ἂν ἤμ-

πορῶ νὰ ὑπάγω νὰ ἐναγκαλισθῶ τὴν μάναν Βαρβερίναν, ἀλλ' ἀκόμη ἔπρεπε νὰ ἐξετάσω καὶ ἂν καθ' ὁδὸν θὰ εὕρισκομεν πόλεις καὶ χωρία ὅπου νὰ ἔχωμέν τινα εἰσπραξέων πιθανότητα.

Πρὸς τοῦτο τὸ καλῆτερον ἦτον νὰ συμβουλευθῶ τὸν χάρτην μου.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤμειθα ἔξω, εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ ἐδυνάμεθα ἄριστα νὰ μείνωμεν ὀλίγον εἰς σωρὸν χαλίκων, χωρὶς φόβου νὰ μᾶς ἐνοχλήσῃ κανεὶς.

— Ἐδῶ, εἶπον εἰς τὸν Ματτίαν, δυνάμεθα ἔσως ὀλίγον ν' ἀναπαυθῶμεν;

— Θέλετε νὰ διμυλῶμεν;

— Ἐχετε τίποτε νὰ μ' εἰπῆτε;

— Ἦθελον νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μοὶ λέγητε σὺ.

— Πολὺ καλὰ· θὰ λέγομεν λοιπὸν σὺ ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον.

— Σεῖς θὰ τὸ λέγετε, ὅχι καὶ ἐγώ.

— Σὺ καθὼς καὶ ἐγώ. Τὸ διατάττω, καὶ ἂν δὲν μὲ ὑπακούσης, κτυπῶ.

— Κτύπα, καλὰ· ὅμως ὅχι εἰς τὴν κεφαλὴν.

Καὶ ἐγέλασε γέλωτα ἀγαθὸν καὶ εὐκρινῆ, δείξας ὅλους τοὺς ὁδόντας, στίλβοντας καταλεύκους εἰς τὸ ἡλιοκαὲς πρόσωπόν του.

Εἶχομεν καθήσει, καὶ ἐκ τοῦ σάκκου μου εἶχον λάβει τὸν χάρτην, καὶ τὸν ἐξέτεινα εἰς τὰ χόρτα. Καὶ μ' ἐχρειάσθη μὲν ὀλίγος καιρὸς ὡς νὰ τὸν ἐννοήσω· ἀλλὰ τέλος πάντων κατώρθωσα νὰ διαγράψω τὸ δρομολόγιον· Κορβέιλ, Φονταίνεβλώ, Μονταργίς, Γεῖν, Βούργην, Σαιν-Ἀμάνδ, Μονλυπών. Ἦτον λοιπὸν δυνατόν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ Χαθανὸν, καὶ ἂν αἱ περιστάσεις μᾶς ἦσαν ὀλίγον εὐνοϊκαί, ἦτον δυνατόν νὰ μὴ ἀποθάνωμεν τῆς πείνης καθ' ὁδόν.

— Τί πρᾶγμα εἶναι τοῦτο; μ' ἠρώτησεν ὁ Ματτίας, δεικνύων τὸν χάρτην μου.

Τῷ ἐξήγησα τότε τί ἐστὶ χάρτης, καὶ εἰς τί χρησιμεύει, ἐπαναλαβὼν σχεδὸν ὅσα μοὶ εἶχον εἰπεῖ ὁ Βιτάλης, ὅταν μοὶ ἔδωκε τὸ πρῶτον μάθημα τῆς γεωγραφίας.

Μὲ ἤκουσε δ' ἐκεῖνος μετὰ προσοχῆς, τὸ βλέμμα του εἰς τὸ βλέμμα μου ἔχων προσηλωμένον.

— Τότε ὅμως πρέπει νὰ ἤξεύρῃ τις ν' ἀναγινώσκῃ.

— Βεβαίως. Δὲν ἤξεύρεις ν' ἀναγινώσκῃς, σὺ;

— Ὁχι.

— Θέλεις νὰ μάθῃς;

— Ὁ! ναί, ἐπιθυμῶ πολὺ.

— Θὰ σὲ διδάξω.

— Εἰς τὸν χάρτην ἠμπορεῖς νὰ εὕρῃς τὸν δρόμον ἀπὸ Γισὸρ εἰς Παρίσια;

— Βεβαίως· εἶν' εὐκολώτατον.

Καὶ τῷ τὸν ἔδειξε.

Κατ' ἀρχάς δὲν ἤθελε νὰ πιστεύσῃ ὅτι τῷ ἔλεγον, ὅτε διὰ μιᾶς κινήσεως τοῦ δακτύλου ἤλθον ἀπὸ Γισὸρ εἰς Παρίσια.

— Ἦλθα πεζὸς ἀπ' ἐκεῖ, εἶπε, καὶ ἤξεύρω ὅτι εἶναι πολὺ περισσότερος δρόμος.

Τότε τῷ ἐξήγησα ὅπως ἡδυνάμην, δηλαδή ὅχι πολὺ εὐκρινῶς, πῶς σημειοῦνται εἰς τὸν χάρτην αἱ ἀποστάσεις· καὶ μὲ ἤκουε μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐφαινετο πολὺ πεπεισμένος περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς ἐπιστήμης μου.

Ἐπειδὴ εἶχον ἀνοίξει τὸν σάκκον μου, μοὶ ἤλθεν ἡ ἰδέα νὰ ἐπιθεωρήσω τὰ περιεχόμενά του, θέλων προσέτι καὶ νὰ ἐπιδείξω τὰ πλούτη μου εἰς τὸν Ματτίαν, καὶ τὰ ἥπλωσα ὅλα εἰς τὰ χόρτα.

Εἶχον τρία πάνινα υποκάμισα, τρία ζεύγη κάλτας, πέντε μανδύλια, ὅλα εἰς ἀρίστην κατάστασιν, καὶ ἐν ζεύγος ἐμβάδας, ὀλίγον τετριμμένας αὐτάς.

Τὸν Ματτίαν ἐθάμβωσεν ἡ πολυτέλειά μου.

— Καὶ σὺ τί ἔχεις; τὸν ἠρώτησα.

— Ἐγὼ τὸ βιολίον μου, καὶ ὅτι φορῶ.

— Καλὰ λοιπὸν, τῷ εἶπον, θὰ μοιρασθῶμεν, ὡς πρέπει, ἀφ' οὗ εἵμεθα σὺντροφοί. Θὰ ἔχῃς δύο υποκάμισα, δύο ζεύγη κάλτας καὶ τρία μανδύλια. Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι δίκαιον ὅλα νὰ τὰ μοιράζωμεν, θὰ φέρωμεν τὸν σάκκον μου εἰς τοὺς ὤμους μίαν ὥραν σὺ καὶ μίαν ἐγώ.

Ὁ Ματτίας ἤθελε ν' ἀρνηθῇ, ἀλλ' εἶχον ἡδὴ λάβει τὴν ἐξίν τοῦ διατάττειν, ἥτις, πρέπει νὰ τ' ὁμολογήσω, μοὶ ἐφαίνετο πολὺ εὐχάριστος, καὶ τῷ ἀπηγόρευσα ν' ἀποκριθῇ.

Εἰς τὰ υποκάμισά μου εἶχον θέσει καὶ τὴν βραχιὸν θήκην τῆς Στεφανῆς, καὶ μικρὸν κουτίον περιέχον τὸ βιβλίον τῆς Λίξας. Ὁ Ματτίας ἠθέλησε ν' ἀνοίξῃ τὸ κουτίον τοῦτο, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπέτρεψα, καὶ τὸ ἔβαλα πάλιν εἰς τὸν σάκκον, χωρὶς οὐδ' ἐγὼ νὰ τὸ ἀνοίξω.

— Ἄν θέλῃς νὰ μ' εὐχαριστήσῃς, τῷ εἶπον, ποτὲ μὴ ἐγγίξῃς αὐτὸ τὸ κουτίον. Εἶναι δῶρον.

— Καλὰ, μοὶ εἶπε. Σ' ὑπόσχομαι ποτὲ νὰ μὴ τὸ ἐγγίσω.

Ἀφ' οὗτοῦ ἀνέλαβον τὴν προθεῖαν καὶ τὴν ἄρπαν μου, ἐν πρᾶγμα μ' ἐστενοχώρει πολὺ, αἱ περιττελίδες μοὶ μοὶ ἐφαίνετο ὅτι καλλιτέχνης δὲν πρέπει νὰ φορῇ περισκελίδας μακράς. Παρουσιαζόμενος εἰς τὸ δημόσιον, ἔπρεπε νὰ ἔχω βραχιόνων καὶ κάλτας μακράς, εἰς ἃς νὰ σταυρόωνται καθ' ὅσον τὸ μῆκος ταῖναι ποικιλόχροισι. Περισκελίδες ἤρμοζον εἰς κηπουρὸν· ἀλλὰ σήμερον ἤμην καλλιτέχνης.

Ὅτε τις ἔχῃ ἰδεάν τινα, καὶ εἶναι καὶ αὐτεξούσιος, ταχέως τὴν φέρει εἰς ἐκτέλεσιν. Ἦνοιξα λοιπὸν τὴν θήκην τῆς Στεφανῆς, καὶ ἐπῆρα τὴν ψαλλίδα της.

— Ἐν ᾧ διηρθῶν τὰς περισκελίδας μου, εἶπον εἰς τὸν Ματτίαν, θέλεις νὰ μοὶ δείξῃς πῶς παίζεις βιολίον;

— Ὁ! εὐχαρίστως.

Καὶ λαβὼν τὸ βιολίον του, ἤρχισε νὰ παίζει.

Ἐν τούτοις ἐγὼ ἐβύθισα γενναίως τὴν ψαλλίδα εἰς τὰς περισκελίδας ὀλίγον κάτω τῶν γονάτων, καὶ ἤρχισα νὰ κόπτω τὸ ὕψωμα.

Ἦσαν ὅμως ὠραῖαι περισκελίδες, στακτεραί ὡς καὶ τὸ ἐνδυμα καὶ ὁ ὑπενδύτης μου, καὶ τὰς εἶχον λάβει μετὰ μεγίστης χαρᾶς, ὅταν μοι τὰς ἔδωκεν ὁ πατήρ. Δὲν ἐνόμιζον ὅμως ὅτι τὰς βλέπω ὅτε τὰς ἐκοπτον οὕτως ἐξ ἐναντίας.

Κατ' ἀρχὰς ἤκουον τὸν Ματτίαν, κόπτον τὰς περισκελίδας μου· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔπαυσα νὰ κόπτω, καὶ ἤκουον ἐκπεπληγμένους καὶ προσεκτικούς. Ὁ Ματτίας ἔπαιζε σχεδὸν τόσον καλῶς ὥσον ὁ Βιτάλης.

— Καὶ ποῖος σ' ἔμαθε νὰ παίζεις βιολίον; τῷ εἶπον χειροκροτῶν αὐτόν.

— Κάνεις, ὀλίγον ὅλοι, καὶ πρὸ πάντων μόνος μου, ἐργαζόμενος.

— Καὶ τὴν μουσικὴν τίς σοι τὴν ἐδίδαξε;

— Δὲν ἤξεύρω μουσικὴν. Παίζω ὅ,τι ἀκούσω.

— Θὰ σοι τὴν διδάξω ἐγώ.

— Ἡξεύρεις λοιπὸν ὅλα τὰ πράγματα;

— Ἐννοεῖται, ἀφ' οὗ εἶμαι ἀρχηγὸς θιάσου.

Ὅστις εἶναι καλλιτέχνης ἔχει καὶ φιλαυτίαν ὀλίγην πάντοτε. Ἡθέλησα νὰ δείξω εἰς τὸν Ματτίαν ὅτι καὶ ἐγὼ ἤμην μουσικός.

Ἐπῆρα λοιπὸν τὴν ἄρπαν μου, καὶ ἀμέσως διὰ νὰ προξενήσω τὴν μεγαλητέραν ἐντύπωσιν, ἤρχισα νὰ ψάλλω τὸ περίφημον ᾠσμὴ μου·

«Κλειστὸ παράθυρο, σκληρὴ παρθένα»

καὶ τότε, ὡς εἶναι πρέπον μεταξὺ καλλιτεχνῶν, ὁ Ματτίας μοι ἀπέδωκε τὴν φιλοφροσύνην διὰ χειροκροτήσεων. Εἶχε μέγα προτέρημα, εἶχον μέγα προτέρημα· ἤμεθα ἄξιοι ὁ εἰς τοῦ ἄλλου.

Δὲν ἐδυνάμεθα ὅμως νὰ μείνωμεν ἐκεῖ ἀντεπαινούμενοι πάντοτε, καὶ ἔπρεπεν, ἀφ' οὗ ἐπαίξαμεν μουσικὴν δι' ἡμᾶς, πρὸς ἰδίαν μας εὐχαρίστησιν, νὰ παίζωμεν καὶ διὰ τὸ δαῖπνόν μας καὶ διὰ τὸ κατάλυμα.

Ἐκλείσα λοιπὸν τὸν σάκκον μου, καὶ ὁ Ματτίας τὸν ἐφορτώθη.

Ἐμπρὸς εἰς τὴν κεκονιαμένην ὁδόν! Ἐπρόκειτο νὰ σταθῶμεν εἰς τὸ πρῶτον χωρίον ὃ θ' ἀπαντήσωμεν, καὶ νὰ δώσωμεν παράστασιν, τὴν «ἐναρκτήριον τοῦ θιάσου τοῦ Ῥεμῆ».

— Μάθε με τὸ ᾠσμὴ σου, εἶπεν ὁ Ματτίας· θὰ τὸ τραγουδῶμεν συμφώνως, καὶ πιστεύω ὅτι θὰ ἡμπορῶ μετ' ὀλίγον νὰ σὲ συνοδεύω διὰ τοῦ βιολίου. Θὰ εἶναι πολὺ ὠραῖον.

Βεβαίως πολὺ ὠραῖον θὰ ἦτον, καὶ ἡ «ἐντιμὸς δμήγυρις» θὰ εἶχε λιθίνην τὴν καρδίαν ἂν δὲν μᾶς ἐφόρτωνεν ὁ βόλος.

Τοῦτο τὸ δυστύχημα δὲν τὸ εἶχομεν. Ἐν ᾧ ἐφθάνομεν εἰς ἐν χωρίον κείμενον ἐπέκεινα τῆς Ἐβρισιόπολεως (Βιλλεζουῖφ), καὶ ἤρχισαμεν ἤδη νὰ ἐρευνῶμεν ποῦ νὰ εὕρωμεν θέσιν κατάλληλον διὰ τὴν παράστασιν ἡμῶν, διήλθομεν ἔμπρὸς τῆς αὐλαίας πύλης μιᾶς ἀγορικίας, καὶ εἶδομεν τὴν αὐ-

λὴν πλήρη ἀνθρώπων ἐορτασίμως ἐνδεδυμένων, οἵτινες ὅλοι ἔφερον ἀνθοδέσμες, ἀφ' ὧν ἐκρέμαντο πάμπολλαι ταινίαι, καὶ οἱ μὲν ἄνδρες τὰς εἶχον εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἐνδύματος, αἱ δὲ γυναῖκες εἰς τὸ στῆθος. Πολλὴ διορατικότης δὲν ἐχρειάζετο διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἦτον γάμος.

Ἡ ἰδέα μοι ἐπῆλθε τότε ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ θὰ νύχαιστούντο ἴσως ἂν εἶχον ὀλίγην μουσικὴν διὰ νὰ χορεύσουν, καὶ ἀμέσως εἰσῆλθον εἰς τὴν αὐλὴν, ἔχον κατόπιν μου τὸν Ματτίαν καὶ τὸν Κάπην· ἔπειτα δὲ, τὸν πῖλον ἔχον εἰς τὴν χεῖρα, καὶ εὐγενῶς χαιρετίσας (τὸν μεγαλοπρεπῆ χαιρετισμὸν τοῦ Βιτάλη), ἀπηύθυνα τὴν πρότασίν μου εἰς τὸν πρῶτον ὃν εὗρον ἐμπρός μου.

Ἦτον δ' ὁ πρῶτος οὗτος εἰς εὐσαρκος νεανίας, οὗ τὸ κεραμόχρουν πρόσωπον περιέβαλλον ὑψηλὰ ὀρθία περιλαίμια, πριονίζοντα τ' αὐτία του. Εἶχε δὲ τὴν ἐκφρασιν προσηνῆ καὶ καλόγνωμον.

Καὶ εἰς ἐμὲ μὲν δὲν ἀπεκρίθη· ἀλλὰ μεταστραφείς ὡς μονοκόμματος πρὸς τοὺς πανηγυρίζοντας, διότι τὸ ἐνδυμὰ του, νέον ἐκ στιλπνοῦ στερεοῦ ὑφάσματος, τῷ ἐδυσκόλευε προφανῶς τὰ κινήματα, ἔχωσε δύο δάκτυλα εἰς τὸ στόμα του, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ὀργάνου τόσον φοβερὸν ἐξέπεμψε συριγμὸν, ὥστε ὁ Κάπης ἐτρόμαξε.

— Αἱ σεῖς ἐκεῖ, ἐφώναζε, τί λέτε διὰ ὀλίγη μουσική; Νὰ ποῦ μᾶς ἦλθαν βιολιά.

— Ναί, ναί, μουσική, μουσική, ἔκραζαν φωναὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

— Τοποθετηθῆτε διὰ τὸν ἀντίχορον.

Ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν τὰ ζεύγη τῶν χορευτῶν ἔλαβον τὰς θέσεις των εἰς τὴν αὐλὴν· δι' ὃ τρομάξασαι ἔφυγον αἱ ὄρνιθες.

— Ἐπαιξες ποτὲ ἀντίχορον, ἠρώτησα τὸν Ματτίαν ἰταλιστὶ καὶ κρυφίως, διότι ἤμην οὐκ ὀλίγον ἀνήσυχος.

— Ναί.

Καὶ εἰς τὸ βιολίον μοι ἔδειξε ποῖον. Κατ' εὐτυχίαν συγκυρίαν τὸν ἐγνώριζον καὶ ἐγώ. Ἐσώθημεν! Ἀπὸ ἀχυρῶνα λοιπὸν ἔσυραν ἄμαξαν ἐκ τῶν φορτηγῶν, τὴν ἔθεσαν εἰς τρίποδας, καὶ μᾶς ἀνεβίβασαν εἰς αὐτήν.

Ἄν καὶ ποτὲ δὲν εἶχομεν παίζειι ὁμοῦ, ὁ Ματτίας καὶ ἐγώ, τὸν ἀντίχορον ὅμως ἀρκετὰ καλῶς τὸν κατωρθώσαμεν. Ἀληθὲς ὅμως καὶ ὅτι ἐπαίζομεν δι' ἀκοᾶς οὔτε πολὺ λεπτὰς οὔτε πολὺ δυσκόλους.

— Κάνενας σας ἔξυρει νὰ παίζῃ τὸν ζουρνά; ἠρώτησεν ὁ χονδρὸς μου κεραμοπρόσωπος.

— Ἐγώ, ἀπεκρίθη ὁ Ματτίας· ὅμως δὲν ἔχω.

— Θὰ σὲ φέρω ἐγώ. Καλὸ τὸ βιολί, μὰ ἴσ' ἂν κάπως ἀνοῦσιο.

— Παίξεις λοιπὸν καὶ τὸν εὐθύαυλον; ἠρώτησα τὸν Ματτίαν, ὁμιλῶν πάντοτε τὴν ἰταλικήν.

— Καὶ τὸν αὐλόν, καὶ τὸν πλαγίαυλον, καὶ τὴν σάλπιγγα, καὶ ὅ,τι παίζεται.

Τῷ ὄντι ἦτον πολὺτιμος νέος ὁ Ματτίας.

Μετ' ὀλίγον ἔφεραν τὸν εὐθύαυλον, καὶ ἤρχισαμεν πάλιν νὰ παίζωμεν ἀντιχόρους, πόλλας, εροβίλους, πρὸ πάντων ὅμως ἀντιχόρους.

Οὕτως ἐπαίζομεν μέχρι τῆς νυκτός, χωρὶς οἱ χορεύται νὰ μᾶς ἀφήσωσι ν' ἀναπνεύσωμεν. Δι' ἐμὲ ἦτον ἀδιάφορον διὰ τὸν Ματτίαν ὅμως ἦτον σπουδαῖον, διότι ἐκεῖνος εἶχε τὸ ἐπίπονον μέρος, ἐξ-ητλημένος μάλιστα ὡς ἦτον διὰ τὴν ὁδοιπορίαν καὶ τὰς στερήσεις. Ἐνίοτε τὸν ἔβλεπον νὰ ὠχρεῖ ὡς ἂν ἐμελλε νὰ λιποθυμήσῃ, καὶ ὅμως ἐξηκολούθει νὰ παίζῃ, φουσὼν ὅσον ἡδύνατο εἰς τὸν γειωτῆρά του.

Εὐτυχῶς τὴν ὠχρότητα του παρετήρησε πλὴν ἐμοῦ καὶ ἡ νύμφη.

— Φθάνει πλέον, εἶπεν. Ὁ μικρὸς ἐκεῖνος ἀπέκαμε. Τώρα τὸ χέρ' εἰς τὸ βαλάντιον διὰ τοὺς μουσικούς.

— Ἄν θέλητε, εἶπον, θὰ στείλω τὸν ταμίαν μας νὰ ἐβγάλῃ δίσκον.

Καὶ ταῦτα λέγων, ἔβριψα τὸν πῖλον μου εἰς τὸν Κάπην, αὐτὸς δὲ τὸν ἤρπασεν πετακτὸν εἰς τοὺς ὀδόντας.

Πολὺ ἤρεσκε καὶ ἐχειροκροτεῖτο ἡ χάρις μεθ' ἧς ἐχαίρετα ὅταν τῷ ἐδίδον τὸ καλῆτερον δὲ δι' ἡμᾶς, ὅτι τῷ ἐδίδον πολλὰ χρήματα. Παρακολουθῶν αὐτὸν, ἔβλεπον λευκὰ νομίσματα νὰ πίπτουν εἰς τὸν πῖλον· τελευταῖος δ' ἔβριψεν εἰς αὐτὸν ὁ νυμφίος, καὶ τὸ δῶρόν του ἦτον ἓν πεντάδραχμον.

Τί θησαυρός! Καὶ δὲν ἤρκεσε τοῦτο· μᾶς προσεκάλεσαν καὶ νὰ φάγωμεν εἰς τὸ μαγειρεῖον, καὶ μᾶς ἔδωκαν νὰ κοιμηθῶμεν εἰς τὸν ἀχυρῶνα. Τὴν ἐπαύριον, ὅτε ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῆς φιλοξένου ταύτης οἰκίας, εἶχομεν κεφάλαιον εἰκοσιοκτὼ δραχμῶν.

Εἰς σὲ ὀφείλονται ταῦτα, φίλτατέ μοι Ματτία, εἶπον εἰς τὸν σύντροφόν μου· χωρὶς σοῦ δὲν θὰ ἡμποροῦν νὰ ἀποτελέσω ὀρχήστραν.

Καὶ τότε μοι ἐπῆλθεν εἰς τὴν μνήμην λέξις ἣν μοι εἶχεν εἰπεῖ ὁ πατήρ Ἀλίνος, ὅτε εἶχον ἀρχίσει νὰ δίδω μαθήματα εἰς τὴν Λίζαν, ἀποδεικνύουσα μοι ὅτι ἡ ἀγαθοεργία πάντοτε ἀνταμείβεται.

— Τὸ νὰ σὲ συμπαράλάβω εἰς τὸν θιάσόν μου δὲν ἦτον ἡ μεγαλητέρα ἀνοησία ἣν ἔπραξα εἰς τὸν βίον μου.

Ἐχοντες εἰκοσιοκτὼ δραχμάς εἰς τὸ βαλάντιον, ἤμεθα ἄρχοντες, καὶ ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς Κορβέλ, ἐδυνήθη, χωρὶς πολὺ νὰ ριψοκινδυνεύσω, νὰ τολμήσω τινὰς ἀγορὰς πραγμάτων ἃ ἐνόμιζον ἀναπόφευκτα. Ἠγόρασα πρῶτον παρὰ παλαιοπώλου τινὸς εὐθύαυλον, διὰ τρεῖς μόνον δραχμάς. Ἐννοεῖται ὅτι ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ οὔτε νέος ἦτον οὔτε ὠραῖος. Ἀλλὰ καθαρὸς ὀλίγον, ἐδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ. Ἐπειτα ἐπρομηθεύθη ἐρυθρὰς ταινίας διὰ τοὺς πόδας μας· καὶ τέλος καὶ ἀπηρ-χαιωμένον στρατιωτικὸν σάκκον διὰ τὸν Ματτίαν, διότι ὀλιγώτερον κοπιαστικὸν μᾶς ἦτον νὰ

ἔχωμεν εἰς τοὺς ὤμους ἓνα σάκκον ἐλαφρόν, παρὰ νὰ φορτονώμεθα ἀλληλοδιαδόχως σάκκους βαρεῖς. Διανέμοντες εἰς δύο ὅλον τὸ ἔχειν μας, θὰ ἤμεθα εὐκίνητότεροι.

Ὅτε ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Κορβέλ, ἤμεθα τῷ ὄντι εἰς καλὴν κατάστασιν. Εἶχομεν πληρώσει ὃ,τι ἠγοράσαμεν, καὶ τριάκοντα δραχμαὶ μετρηταὶ ἐπλήρουν τὸ βαλάντιον ἡμῶν, διότι αἱ παραστάσεις μᾶς ἀπέφερον κέρδη. Εἶχομεν δὲ οὕτω διατάξει τὰ τῶν παραστάσεων ἡμῶν, ὥστε ἐδυνάμεθα πολλὰς ἡμέρας νὰ μείνωμεν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος χωρὶς πολὺ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν ὅ,τι ἅπαξ παριστώμεν. Ἐν γένει δὲ, τόσον καλῶς συνεννοούμεθα ὁ Ματτίας καὶ ἐγώ, ὥστε ἡμεθα ἤδη σχεδὸν ὡς δύο ἀδελφοί.

— Ἡξεύρεις, ἔλεγεν ἐνίοτε γελῶν, ἀρχηγὸς ἐταιρίας, ὡς σὺ, ὅστις δὲν κτυπᾷ, εἶναι πολὺ ὠραῖον.

— Λοιπὸν εὐχαριστεῖσαι;

— Ἄν εὐχαριστοῦμαι; Πρώτη φορά τῆς ζωῆς μου, ἀφ' οὗ ἔφυγα ἀπὸ τὴν πατρίδα, ὅπου δὲν ἐπιθυμῶ τὸ νοσοκομεῖον.

Ἡ εὐμερία μας δὲ αὕτη μοι ἐνέπνευσεν ἰδέας φιλοδόξους.

Ἀφ' οὗ ἐγκατελίπομεν τὸ Κορβέλ, διηυθύνθημεν πρὸς Μονταργίς, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν μάξαν Βαρβερίναν.

Νὰ ὑπάγω ἤθελον εἰς τὴν μάξαν Βαρβερίναν καὶ νὰ τὴν ἐναγκαλισθῶ διὰ νὰ πληρώσω τὸν φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης μου πρὸς αὐτήν· ἀλλ' ἡ πληρωμὴ αὕτη ἦτον πολὺ πενιχρὰ καὶ πολὺ εὐθνή.

Ἄν τῇ ἔφερον τίποτε!

Τώρα ἤμην πλούσιος· τῇ ὀφείλον ἐν δῶρον.

Ἀλλὰ τί δῶρον νὰ τῇ φέρω;

Πολὺν καιρὸν δὲν ἐσκέφθην. Ἐν πρὸ πάντων θὰ τὴν καθίστα εὐτυχῇ, ὅχι μόνον διὰ τὸ παρὸν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλον τὸ γῆρας τῆς, ἂν τῇ ἐδίδον μίαν ἀγελάδα, εἰς ἀντικατάστασιν τῆς Κοκκίως.

Πόση χαρὰ διὰ τὴν μάξαν Βαρβερίναν ἂν ἡμποροῦν νὰ τῇ δώσω μίαν ἀγελάδα, καὶ προσέτι πόση χαρὰ καὶ δι' ἐμὲ!

Πρὶν φθάσω εἰς Χαβανόν, θὰ ἠγόραζον μίαν ἀγελάδα, καὶ ὁ Ματτίας σύρων αὐτὴν κατόπιν τοῦ διὰ ρυτῆρος, θὰ εἰσῆρχετο εἰς τὴν αὐλὴν τῆς μάξας Βαρβερίνας. Ἐννοεῖται, ὁ Βαρβερίνος δὲν θὰ ἦτον ἐκεῖ. — Μάνα Βαρβερίνα, θὰ ἔλεγεν ὁ Ματτίας, σοὶ φέρω μίαν ἀγελάδα. — Ἀγελάδα! Ἀπαῖσαι, παιδάκι μου. — Καὶ θὰ ἐστειλάξεν. — Διόλου, κυρία. Εἰσθε ἡ κυρία Βαρβερίνα, εἰς Χαβανόν; Ναί; Λοιπὸν εἰς τὴν κυρίαν Βαρβερίναν μ' ἐπρόσταξεν ἓνα βασιλόπουλον (καθὼς εἰς τὰ παραμύθια) νὰ φέρω αὐτὴν τὴν ἀγελάδα καὶ νὰ τὴν προσφέρω ἐκ μέρους του. — Ποῖον βασιλόπουλον; — Τότε θὰ ἐφαινόμην, θὰ ἐφαπτόμην εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μάξας Βαρβερίνας, καὶ μετὰ τοὺς ἐναγκαλισμοὺς, θὰ ἐμαγεύομεν λαλαγίτας

και τηγανίτας, και θα τους ετρώγομεν ήμεις οί τρεις και όχι ο Βαρβερίνος, ως εκείνην την ήμεραν, την τρίτην της αποκρέω, όταν επέστρεψε και αναποδογύρισε το τηγανιόν μας, και έβριψε το βούτυρόν μας εις το κρομμυδόζουμόν του.

Τί λαμπρόν όνειρον! αλλά προς πραγματοποίησιν του έπρεπε να ήμπορώ ν' αγοράσω την άγελάδα.

Πόσα έπρεπε να δώσω δια την άγελάδα; Ίδέν δέν είχαν. Πολλά βεβαίως, πάρα πολλά· αλλά πόσα;

Και δέν ήθελον άγελάδα πολύ μεγάλην, πολύ χονδρήν· πρώτον, διότι όσον χονδρότεροι αί άγελάδες, τόσον περισσοτέρα και ή τιμή των· έπειτα, όσον είναι μεγαλύτεραι, τόσον περισσοτέραν τροφήν χρειάζονται, και δέν ήθελον το δωρόν μου να φέρη στενοχωρίαν εις την μάναν Βαρβερίναν.

Το πρώτον άναγκαίον λοιπόν τώρα ήτον να μάθωμεν την τιμήν των άγελάδων, ή μάλλον άγελάδος τοιαύτης όποιαν την ήθελον.

Εύτυχώς δύσκολον τοϋτο δέν μοι ήτον, διότι, περιεργόμενοι εις τας μεγάλας όδους, μένοντες τας έσπέρας εις τά ξενοδοχεία, ήμεθα εις σχέσεις μετά βουκόλων και ζωεμπόρων. Εύκολον λοιπόν ήτον να τους έρωτήσω περι της τιμής των άγελάδων.

Αλλά την πρώτην φοράν όταν άπέτεινα εις ένα βουκόλον την έρώτησιν ταύτην, έλκυσθεις υπό της άγαθής εκφράσεως του προσώπου του ανθρώπου τούτου, έξεκαρδίσθη αύτός γελών.

Έπειτα δ' έξηπλώθη άνάσκελα εις το καθίσμα του, και εκτύπα μεγάλας γρονθίας εις την τράπεζαν· έπειτα δέ, κράζας τόν ξενοδόχον,

— Ήξεύρεις, τώ είπε, τί μ' έρωτάς ο μικρός αύτός; Τί πρέπει να πληρώσῃ δια μίαν άγελάδα, όχι πολύ μεγάλην, όχι πολύ χονδρήν, μίαν καλήν άγελάδα. Πρέπει να ήξεύρῃ και τέχνας;

Και οί γέλωτες ήρχισαν πάλιν. Αλλά τοϋτο δέν μ' έξάλισε.

— Πρέπει να δίδῃ καλόν γάλα και να μή τρώγῃ πολύ.

— Και ν' άφίνη να την σύρης με το σχοινί εις τους μεγάλους δρόμους καθώς το σκυλί σου;

Αφού δ' έξήντηλσεν όλος τās άστείότητάς του και επέδειξεν άρκούντως όλην την εϋφυίαν του, ήθέλησε τέλος να όμιλήσῃ σπουδαίως, και να προβῇ άκόμη και εις συζήτησιν.

Είχεν έντελώς, ό,τι μοι έχρειάζετο, μίαν άγελάδα ήμερην, δίδουσαν γάλα πολύ, γάλα λαμπρόν ως άφρόγαλα, άγελάδα ήτις σχεδόν δέν έτρωγε. Αν ήθελον ν' αρχιδειάσω εις την τράπεζαν επτάμισυ χρυσά είκοσάδραχμα, ή, αν δέν μ' εύρίσκοντο, τριάκοντα πεντόδραχμα, είχαν την άγελάδα.

Όσην δυσκολίαν είχαν κατ' αρχάς να τόν φέρω να όμιλήσῃ, άλλην τόσην και περισσοτέραν είχαν τώρα να τόν φέρω να σιωπήσῃ, όταν άπαξ ήρχισε.

Τέλος πάντων κατωρθώθη να υπάγωμεν να κοιμηθώμεν, και όλην την νύκτα ώνειρευόμην, ό,τι είχαν μάθει εις την συνδιάλεξιν ταύτην.

Τριάκοντα πεντόδραχμα ήσαν δραχμαί εκατόν πεντήκοντα· και πολύ άπέχον του να είμαι τόσον πλούσιος.

Ήτον όμως και αδύνατον να τὰ κερδήσω; Έλεγον ότι δέν ήτον, και ό,τι αν έξηκολουόυμεν να έχωμεν τύχην, καθώς κατὰ τās πρώτας ήμέρας, θα έδυνάμην, έβολόν τών έβολόν, να συναθροίσω τās εκατόν πεντήκοντα δραχμάς. Αλλά έχρειάζετο καιρός.

Τότε νέα ιδέα άνέτε· λεν εις τόν μυελόν μου. Αν αν·τι να υπάγωμεν άμέσως εις Χαβανόν, επηγαίνομεν πρώτον εις Βάρσας, τοϋτο θα μ' έδιδε τόν καιρόν όστις θα μ' έλειπεν, αν έξηκολουόυμεν κατ' εϋθείαν.

Επρόκειτο λοιπόν κατ' αρχάς να διευθυνθώμεν εις Βάρσας, και την μάναν Βαρβερίναν να ιδώμεν μόνον εις την επιστροφήν. Τότε βεβαίως θα είχαν τās εκατόν πεντήκοντα δραχμάς μου, και θα ήδυνάμην να παίξωμεν την μαγικήν μου παχάστασιν· την άγελάδα και το βασιλόπουλον.

Το πρώτ' διακοίνωσα την ιδέαν μου εις τόν Ματτίαν, και αύτός δέν άντέταξε κάμμίαν ένστασιν.

— Ας υπάγωμεν εις Βάρσας, είπε. Τα μεταλλεία είναι ύσως περίεργα, και θα χαρώ να τὰ ιδώ.

(Επίτα· συνεχίζεται)

Η τριακοσιοστή επέτειος του θανάτου του

KAMOENS

Οί λαοί οί μη άφροντιστούντες της έαυτών δόξης της εθνικής και του έαυτών συμφέροντος ουδέμία άφίνουσι να παρέρχηται άρμόδια περιστάσις, χωρίς να διαφημίζωσι την μνήμην των εις αυτούς άνηκόντων μεγάλων άνδρών Πάντες προσέχουσιν εις το να καθιστώσιν έορτάς εκατονταετήρους και διεθνείς, σκοπούσας να υπενθυμίζωσιν εις τόν κόσμον, ό,τι ή μεγαλοφυΐα δέν έχει ούτε ήλικίαν ώρισμένην ούτε κράτους όρια διαγεγραμμένα. Ούτως ή Γερμανία, ίνα μόνον εις τὰ τελευταία ταϋτα έτη περιορίσωμεν τόν λόγον, συνεκάλεσεν άρτι τους άπεσταλμένους άπάσης της Εϋρώπης ίνα τιμήσῃ την μνήμην του μεγάλου αύτης ποιητού, του Σχίλλερ, οϋτω και ή Γαλλία, εύγενώς συμπραττούσης της Ιταλίας, έτέλει τώ 1874 εν Αϋνιωνί την πέμπτην εκατονταετηρίδα του Πετράρχου. Και τώ 1877 συνήλθον εν Αμβέρσῃ του Βελγίου και καλλιτέχναι και λόγιοι εξ άπάσης της οίκουμένης, ίνα άγάγωσιν έορτάς προς τιμήν του άθανάτου Ροϋβενς. Ομοίον δέ συναίσθημάτων έμπορουμένη και ή της Πορτογαλλίας κυβέρνησις, και άνταποκρινόμενη προς τε την φύσιν την ίπποτικήν και την προς τὰ γράμματα άγάπην του έθνους του πορτογαλικού, παρεσκεύασεν υπό προστάτη τώ βασιλεϊ λαμπράς έορτάς κατὰ τόν μῆνα τοϋτον ίνα επαξίως τιμηθῇ ο έ-

θνικός της Πορτογαλλίας ποιητής, ο Κάμοενς, ο πρό τριών αίωνων άποθανών.

Α'

Ο Λούιζ δέ Κάμοενς κατήγετο μεν εν παλαιάς πορτογαλλικής οίκουγενείας έλκούσης το γένος εξ Ισπανίας, έγεννήθη δέ εν Λισσαβώνι μεταξϋ του 1517 και 1525. Παίς έτι ών άπώλεσε την μητέρα, ο δέ πατήρ του υπηρέτει εν τώ στρατῳ και έστερείτο περιουσίας.

Ήτο δέκα και τριών έτών την ήλικίαν ο νεαρός Κάμοενς, ότε έπορεύθη εις Κοΐμβρην και ήρχισε μετ' επιμελείας να φοιτᾷ εν τώ εκείσε Πανεπιστημίῳ, όπερ πρό όλίγου είχαν ιδρύσει ο βασιλεϋς Ιωάννης ο γ'. Μετά το πέρας των έαυτού μαθημάτων έπορεύθη εις την Λισσαβώνα, και επέδωκεν έαυτόν εις την ποίησιν, προς ήν εκ φύσεως είχε μεγίστην κλίσιν. Τὰ πρώτα αύτου ποιητικά δοκίμια έδείκνυσαν φαντασίαν ζωηράν και μελέτην βαθειάν των μεγάλων της αρχαιότητος προτύπων. Ήτο είκοσαέτης, εϋφάνταστος και ένθουσιών· «ήδύνατο λοιπόν, ως αύτός λέγει, να διαφύγῃ τās παγίδας, άς ειργάζετο αύτῳ ο έρως;» Δέν έβράδυνε λοιπόν να συναντήσῃ εκείνην, ήτις έμελλε να άφαρπάξῃ την καρδίαν του, και να κατασταθῇ δι' αύτόν ή αρχή άτελευτήτου σειρας δυστυχημάτων. Ή κόρη εκείνη ήτο, ως φαίνεται εκ τινων ένδειξεων, κυρία της τιμής εν τοίς άνακτόροις, εύγενεστάτη και περικαλλεστέρα, και ώνομάζετο Αίκατερίνη δέ Ατάυδα. Οί γονεΐς αύτης, φοβούμενοι μήπως επέλθῃ άνισος γάμος, κατάρθρωσαν να έξορισθῇ εις Σανταρέμην ο πένης εκείνος και έστερημένος κοινωνικής θέσεως νεανίας, ο πολμήσας να ύψώσῃ μέχρι των άνακτόρων τους όφθαλμούς. Εκεί, εν τή έξορίᾳ, έποίησεν ο Κάμοενς τās ρίμας και τὰ άσμάτια τὰ εικονίζοντα την δεινήν κατάστασιν της έαυτού καρδίας, λέγουσι δ' ό,τι εις το πρώτον τοϋτο άτύχημα, δι' οϋ ήνοιχθησαν οί όφθαλμοί του και είδεν ό,τι της νεότητος τὰ όνειρα έστεροϋντο πραγματικής ύποστάσεως, όφείλεται ή άπόφασίς του τοϋ να ποιήσῃ ποίημα επικόν προς έξύμνησιν των ήρώων της Πορτογαλλίας.

Έπειδή δέ ή ποίησις δέν τώ παρείχεν ίκανήν παραμυθίαν, άπεφάσισε να γείνη στρατιώτης, και κατετάχθη εις τόν ναυτικόν στρατόν τόν πεμφθέντα προς βοήθειαν της Σέπτης εν τή Αφρικῇ. Κατὰ την εκστρατείαν εκείνην ο Κάμοενς έξεκόπη τόν δεξιόν όφθαλμόν υπό βολής μουσκέτου, και ήλπισεν εκ τούτου ότι επανερχόμενος εις την πατρίδα έμελλε να τύχῃ συγγνώμης παρά των γονέων εκείνης, ήν ήγάπα· άλλ' αί έλπίδες του και πάλιν άπεδείχθησαν άπάτηλαί. Καταληφθείς υπό άπελπισμού άπῆλθε τώ 1553 εις τās Ινδίας, ένθα άριστά ήδύνατο να εκπονήσῃ το έθνικόν εκείνο επικόν ποίημα, όπερ ήτο ή μόνη του εις το έξῆς παραμυθία. Έπορεύετο να ύμνήσῃ τους ένδόξους αύτου συμπολίτας εν αίς χώραις είχαν εκείνοι δια-

πρέψει, επί του Όκεανού, εν ταίς Ινδίαις, εν Μακάῳ.

Αφικόμενος εν Γόα έσχετίσθη εύθως προς πολλούς φίλους, οίτινες ήρέσκοντο εις την προσήγειαν αύτου και την εϋφυίαν, άλλ' ή φύσις αύτου ή σατυρική ταχέως άπεξένωσεν άπ' αύτου τους άποκτηθέντας φίλους. Δέν ήδυνήθη δέ ο ποιητής να κατάσχῃ την άγανάκτησιν αύτου, βλέπων ότι συν τῳ πλουτῳ ήύξανον εν ταίς πορτογαλλικαίς άποικίαις και ή φιλοχρηματία και ή πολυτέλεια, και έγραψε τότε σάτυραν κατ' αύτου τοϋ άντιβασιλέως επιγραφουμένην Disparatas da India. Αλλ' ή ειρκτική επιμώρησε την ένάρστον όργην του φιλοπάτριδος Πορτογάλλου, όστις μετά την κάθειρξιν έξωρίσθη εις τās Μολούκας νήσους. Ός να ήτο δέ πεπωμένον πάντα τὰ κακά εν τῳ αύτῳ χρόνῳ να κατακλύσωσιν αύτόν, εν ᾧ έμελλε να ύποστῇ το καϋμα του ήλιου της Όκεανίας και να πορευθῇ εις χώραν, όπόθεν δέν ήλπιζε να έπανέλθῃ, έμαθε τόν πρόωρον θάνατον της γυναικός, ήν ή καρδία του είχε λατρεύσει. Ή μελέτη και ή ποίησις υπῆρξε και εκεί, ως εν Σανταρέμῃ, ή γλυκεία του παραμυθία· κατὰ τοϋτον τόν χρόνον της έξορίας του έποίησε τās πρώτας cançao του ποιήματός του των Lusitanos (os Lusitadas), εν αίς ιδία έξυμνε, δια του στόματος του Βάσκου δέ Γάμα, τὰ κατορθώματα των άγνωμόνων αύτου συμπολιτών. Αλλ' ή έπελθοϋσα τότε άλλαγή του διοικητού επήνεγκέ τινα άνακούφισιν εις τὰ δεινά του, διότι ο νέος διοικητής διώρισε τόν Κάμοενς έφορον των διαδοχών εν Μακάῳ της Σινικής, και οϋτως ήδυνήθη ο ποιητής να παλαίσῃ κατὰ της κατατροχούσης αύτον πενίας και να έργασθῇ συντονώτερον εις το ποίημα εκείνο, όπερ είχε κατασταθῇ το κύριον του βίου του μέλημα.

Αλλά δέν ήδυνήθη επί πολύν χρόνον να ήσυχάσῃ· μετακλήθεις μετά πέντε έτη εκ της έξορίας, εν ᾧ έπλεε προς την Γόαν, προσετρίβη το πλοϊον, έφ' οϋ επέβαινε, προς τινα σκόπελον παρά την Καμβόγην εις το στόμιον του Μεκόμου ποταμού. Τότε ο Κάμοενς γενόμενος ναυαγός άπώλεσε την πενιχράν περιουσίαν, ήν μετά κόπου κατὰ τὰ τελευταία έτη είχαν εξοικονομήσει, και ήναγκάσθη νηχόμενος να φθάσῃ εις την άκτήν, κρατών δια της χειρός υπεράνω του ύδατος το χειρόγραφον του ποιήματός του, το μόνον κειμήλιον, όπερ εις το έξῆς τῳ έμενεν, όπως ποτέ και ο Κάιζαρ έποίησε θέλων κατ' όμοιον τρόπον να σώσῃ εν τοίς ύδασι του Νείλου τὰ φύλλα των Απομνημονευμάτων του. Μετ' οϋ πολύ επέβη τινός πλοίου αύτός τε και ο πιστός του Ιαπωνίος Αντώνιος και έφθασεν εις Γόαν. Εκεί κατεδιώχθη και πάλιν υπό του αντιβασιλέως, όστις τεδιόχθη και πάλιν υπό του αντιβασιλέως, όστις και τόν έφυλάκισε δια χρέη, τῳ δέ 1559 ήδυνήθη να άπαλλαγῇ της είρκτης δι' έγγυήσεως, ήν τις ύπερ αύτου άπέτισε, και μετά δεκαεξά-

τῇ ἀπουσίᾳ νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν εἰς Λισσαβών.

Ἡ μὲν περιουσία τοῦ Κάμοενς ἦτο τὸ ποιήμα του· ὅθεν ἐσπευσε νὰ δημοσιεύσῃ αὐτὸ ἐν Πορτογαλίᾳ. Ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ποιήματος ἔδραψε μὲν μεγάλους ἐπαίνους, ἀλλὰ μόνον ἐπαίνους. Τὸ ταμεῖον τότε τὸ δημόσιον ἦτο ἐξηντηλημένον ἐνεκα τῶν πολλῶν πολέμων καὶ τῶν τολμῶν ἐπιχειρήσεων, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ὅμως ὁ βασιλεὺς Σεβαστιανὸς ἔταξε τῷ ποιητῇ εἰκοσι σκούδων σύνταξιν, τόσῃν δηλαδὴ ἀκριβῶς ὅση ἐχρειάζετο ἵνα μὴ ἀποθάνῃ τῆς πείνης, ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν ἔπρεπε νὰ ᾔῃ εὐχαριστημένος. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἀνάγκη νὰ παρουσιάζηται εἰς τὴν αὐλὴν, τὴν μὲν ἡμέραν παρίστατο ἐν αὐτῇ ὡς ἄπορος ποιητής, τὴν δ' ἐσπέραν ἔπαινον, ὡς λέγουσι, τὸν πιστὸν Ἀντώνιον νὰ ζητῇ ἐλεημοσύνην ἀνὰ τὰς δόδους τῆς πρωτεύουσας. Καὶ βεβαίως μὲν ὁ Κάμοενς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του εὐρίσκειτο εἰς ἀπορίαν, ἀλλὰ πάντως ὅμως δὲν πρέπει νὰ δίδωμεν πλήρη πίστιν εἰς τὴν παράδοσιν ἐκείνην, ἥτις τείνει εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὸν ποιητὴν τῆς Πορτογαλίας νέον τινὰ Βελισάριον. Ὁ πωσδῆποτε, τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι καθ' ὅλον τὸν βίον ἐποίει ἐπὶ μισθῷ λυρικά ποιήματα περὶ διαφόρων θεμάτων, ὑπάρχουσι δ' ἐν τοῖς ποιήμασι τούτοις στροφὰι ἀληθῶς θαυμάσιαι, ἀναφερόμεναι εἰς τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ ἀτυχήματα.

Ἡ λύπη, ἣν ἐπὶνεγκεν αὐτῷ ἡ εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἀθλία ἐκστρατεία τοῦ βασιλεως Σεβαστιανού, ἐτάχυνε τὸν θάνατόν του, συμβάντα τῇ 10 Ἰουνίου 1579. Ἦτο φυσικὸν ὁ ἀκάματος αἰοδὸς τοῦ μεγαλείου τῆς Πορτογαλίας νὰ μὴ ἐπιζήσῃ εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος του.

Ἐτάφη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Ἀννης ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ, οὔτε δὲ μνημεῖον, οὔτε ἐπιγραφή ἐδῆλον κατ' ἀρχὰς τὸν τάφον του. Δεκαεὶς δ' ἔτη μετὰ ταῦτα μετενήχθησαν τὰ ὁσπᾶ του εἰς τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας τὸ παρὰ τὸν χορὸν, ἐκεῖ δὲ ἐτέθη πλάξ ἔχουσα ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομά του, τὰς δυστυχίας του καὶ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου του. Ὁ Ματθαῖος Καρδόσος, καθηγητὴς τῆς φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Εὐόρας, συνέταξεν ἐπιγράμμα εἰς τὸν ποιητὴν ἐν ἑπτὰ λατινικοῖς διστίχοις, ἐξ οὗ ἐπιγράμματος μανθάνομεν ὅτι τὸ ποίημα τοῦ Κάμοενς, οἱ Λυσίταροι, εἶχεν ἤδη μεταφρασθῇ ἰταλιστὶ, γαλλιστὶ καὶ ἰσπανιστὶ. Ἡ τύχη, ἥτις εἶχε καταδιώξει τὸν ποιητὴν ζῶντα, δὲν ἐφείσθη αὐτοῦ καὶ θανόντος, διότι ὁ σεισμὸς ὁ καταστρέψας τῷ 1755 ἐν μέρει τὴν Λισσαβών, κατεδάφισεν ἄρδην καὶ τῆς Ἀγίας Ἀννης τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐξηφάνισεν ὑπὸ τὰ εἱρεπία τὸν τάφον τοῦ Κάμοενς. Οὐδαμοῦ τῶρα εὐρίσκονται τὰ ὁσπᾶ τοῦ αἰοδῶ τῆς Πορτογαλίας, ἀλλὰ πανταχοῦ ὑπάρχει ἡ δόξα του.

Β'.

Τοιοῦτος εἶνε, ἐν συντόμῳ, ὁ βίος ἡ μάλλον τὸ μακρὸν μαρτύριον τοῦ Λουδοβίκου Κάμοενς. Ὁ

βίος οὗτος τοῦ λογίου Πορτογάλλου τῶν χρόνων ἐκείνων, βίος πλήρης ἀποδημιῶν καὶ αἰχμαλωσιῶν καὶ ἐξοριῶν, εἶνε βεβαίως πολὺ διάφορος τοῦ βίου, ὃν ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις διήγον οἱ λόγοι τῆς Γαλλίας. Ἐκεῖνοι ἐγήρασκον ἐν ἡσυχίᾳ, φρόνιτες τὸν μανδῦαν τῶν καὶ τὸν μικρὸν τῶν σκουφον, καθήμενοι παρὰ τὴν ἐστῖαν ἐντὸς ἀναπαυτικοῦ ἀνακλίντρον, κεκυρωμένοι ἐπὶ παχυτάτου βιβλίου εἰς φύλλον. Ὁ λόγος τῆς διαφορᾶς ταύτης ἐγκρίεται ἐν τούτῳ, ὅτι τότε ἐν Πορτογαλίᾳ οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχον καιρὸν νὰ καταγίνωνται εἰδικῶς εἰς μίαν καὶ μόνην ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐργασίαν. Ἡ πολιτεία ἐξεφύετο ὑπὸ βεβήματος κατακτῆσεων τοσοῦτον ὀρηκτικοῦ, ὥστε ἕκαστος πολίτης ἔπρεπε νὰ πολλαπλασιασθῇ. Ἐχρειάσθη ἀπίστευτος ἐντασις ἀτομικῆς ἐνεργείας, δραστηριότητος, θυσίῶν, προσπαθειῶν καὶ ἰσχύος, ἵνα ἐν χρόνῳ βραχυτάτῳ μία δρᾶξ εὐτόλμων δυνάμει νὰ ἰδρῇ καὶ νὰ συντηρήσῃ εἰς ἀπόστασιν διςχιλίων λευγῶν ἀπὸ τῆς μητροπόλεως, κράτος ἀποικιακὸν εὐρύτερον ἢ ὅσον ὑπῆρξε ποτε τὸ κράτος τῶν Ρωμαίων...

Ὁ Κάμοενς ὑπὲρ τὴν φύσιν καὶ ὑπὲρ τὰ γράμματα ἠγάπησε τὴν πατρίδα του, καὶ ἠθέλησε νὰ ὑμνήσῃ τὴν δόξαν αὐτῆς ἐν μνημείῳ «ἀφθαρτοτέρῳ τοῦ χαλκοῦ». Διὰ τοῦτο περιέπλεξεν ἐν τῷ ποιήματι τοῦ δι' ἐντέχνων ἐπεισοδίων πᾶσαν σχεδὸν τὴν ἱστορίαν τῆς Λυσιτανίας, οὐδὲν ἀποβλέπων εἰς τὸν κίνδυνον τῆς παλιλλογίας. Ὅταν ἀφορῶμεν εἰς τὴν ἐνθερμον φιλοπατρίαν τοῦ μικροῦ λαοῦ τῆς Πορτογαλίας, ἥτις φιλοπατρία εἶνε ὡς αὐτὸς ὁ κύριος χαρακτὴρ τοῦ Κάμοενς, ἀγόμεθα εἰς τὸ νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὅσον μικρότερον εἶνε ἐν ἔθνος, τόσον ἀγαπητότερον καθίσταται εἰς τὰς καρδίας τῶν τέκνων του. Οἱ ὀλίγοι αἰσθάνονται πλεόπτερον τὴν ἀνάγκην τῆς συνενώσεως, τῆς συμπυκνώσεως, ἵνα στήρξωσιν, ἵνα βοῇ ἡθῶσιν ἀλλήλους πρὸς τὸ συμφέρον πάντων καπρὸς δόξαν τῆς κοινῆς πατρίδος. Ἐπειδὴ ἡ πατρίς αὕτη εἶνε μικρὰ, ἐπειδὴ ἐλάχιστον κατέχει χώρον ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς ὑδρογείου σφαίρας, τὰ τέκνα αὐτῆς ἀναπτύσσουσιν ἀπίστευτον δύναμιν ἀναπετάσεως, οὕτως εἰπεῖν, ἥτις ὑπερπηδᾷ πᾶν πρόσκομμα καὶ εὐρύνει τὰ στενὰ τῆς μητροπόλεως ὁρίων. Ἐστῶσαν παράδειγμα ἡ ἀρχαία Ἑλλάς μετὰ τῶν ἀποικίων τῆς, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ ἡ νεωτέρα Ἑλβετία. Ὁμοία φιλοπατρία κατέστησε καὶ τὴν Πορτογαλίαν περὶδοξον κατὰ τὸν 15' καὶ 16' αἰῶνα. Οἱ τότε Πορτογάλλιοι στεροῦμενοι γῆς ἐπαρκούς, ἐπέβησαν τῶν πλοίων, κατέλαβον τὴν ἀπειραντον Ἀφρικὴν, διηρέυνονσαν πάντα αὐτῆς τὰ παράλια, καὶ βαθμὴδὸν ἰδρυσαν μέχρι τῶν Ἰνδιῶν τοὺς μεγάλους ἐκείνους σταθμούς, ἐν οἷς εἰργάσθη καὶ ὁ Κάμοενς καὶ οὗς ἀπηθανάτισεν ἡ φιλόπατρις Μούσα του.

Καὶ εἶνε τῷ ὄντι ὁ Κάμοενς ὁ αἰοδὸς τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου τῆς Πορτογαλίας. Ὁ Οὐεργίλιος

συνάπτων διὰ τοῦ συμπλέγματος τῶν ἐθνικῶν μύθων τὸν Ἀύγουστον πρὸς τὸν Αἰνείαν ὠφέλησε τὴν πατρίδα του οὐδὲν ἦττον ἢ ὁ Τίτος Λίβιος. Ὁ δ' ἀντὶς ἐγκατασπείρων τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ πάθη ἐν τῷ θρησκευτικῷ μυστικισμῷ τῆς Θεῆς Κοιμωδίας, φέρει ἐν ἐαυτῷ τὴν ψυχὴν αὐτῆς τῆς Ἰταλίας, ἣν κατεσπάρασσον τότε τὰ πάθη τὰ ἐμφύλια. Οὕτω καὶ οἱ Λυσιταροὶ ποιηθέντες ἐν αὐταῖς ταῖς χώραις, ἃς ἐξυμνοῦσι, δὲν εἶνε φανταστικόν τι ἔπος. Ὁ ποιητὴς, ὁ συγγραφεὺς τοῦ Λυσιτανικοῦ πρὸς δόξαν τῆς ἐαυτοῦ πατρίδος, καθίστησι πανταχοῦ ἀκουστὴν τὴν φωνὴν αὐτῆς τῆς Πορτογαλίας, *vocem publicam*, πανταχοῦ γίνεσθαι ὁ ἐνθουσιῶν διερχομένης τῆς χαρᾶς, τῆς εὐγνωμοσύνης, τῆς ὑπερηφανείας τῆς πατρίδος.

Εἶνε λοιπὸν δίκαιον καὶ σήμερον ἔτι, μετὰ τρεῖς αἰῶνας, νὰ ἐνθυμῇται τὸν ἐθνικὸν ποιητὴν ἢ Πορτογαλίαν. Ὁ Κάμοενς τὴν ἐδόξεσε, τὴν ὑμνήσεν, οὐχὶ ἴσως ἄνευ τινῶν ψευδῶν, ἅτινα ἠλεγγεν ἡ κριτικὴ, πάντως ὅμως μετὰ πάθους καὶ ἐνθουσιασμοῦ· πρέπει τῶρα καὶ ἐκείνη νὰ ὑμνήσῃ μετὰ στοργῆς καὶ εὐγνωμοσύνης τὸν αἰοδὸν τῆς, πρέπει νὰ ἐπιδείξῃ αὐτὸν εἰς τὰ ἔθνη τῆς γῆς ὡς τὸ ἀριστον τῶν τέκνων τῆς. Τὸ καθῆκον τοῦτο ἐπαξίως τελεῖ ἡ Λισσαβών, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας, δίκαιος τῆς ἐκ τῶν γραμμάτων ἀξίας κριτῆς, ἐνθερμος θαυμαστῆς τῶν ποιητῶν, μεταφραστῆς δόκιμος τοῦ Σαίξπηρ, παντὶ σθένει φροντίζει περὶ τῆς ὡς οἶόν τε μεγαλοπρεποῦς τελείσεως ἑορτῆς, σκοπούσης νὰ τιμηθῇ διὰ τρόπον ὅσον ἐνδέχεται λαμπροτάτου ὁ ἐθνικὸς ποιητής.

[A. Loiseau]

* * *

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Ἀποσπῶν ἐκ τῆς ἀνεκδότου μου Συλλογῆς διὰ τὴν φίλην «Ἐστίαν» τὰ δύο κατωτέρω δημοτικὰ ἄσματα, ἀναγκαῖον νομίζω νὰ προτάξω αὐτῶν τὰ ὀλίγα ταῦτα. Καὶ ἐν πρώτοις ἐπιτραπήτω μοι νὰ εἶπω εἰς τοὺς ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἐστίας» φίλους τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ποιήσεως μίαν λέξιν περὶ τῆς ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτῆς δεστίῳ μνησθείσης Συλλογῆς μου, ἣν ἀργότερον ὑπὸ τὸν τίτλον «Δημῶδους Ἀνθολογίας Παραλειπούμενα» θέλω δημοσιεύσει. Ἡ συλλογὴ αὕτη, σκοπὸν ἔχουσα νὰ φέρῃ εἰς φῶς τὰ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων συλλογῶν μέχρι τοῦδε παροραθέντα δημοτικὰ τῆς Ἡπείρου ἄσματα, θέλει περιέχει κυρίως τὰ τέως τοιαῦτα ἀνεκδότα, ὅσα ἡτύχησα ἐκ τῆς ἐπαπειλούσης αὐτὰ λήθης νὰ διασώσω, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον συμπληρώσεις καὶ οὐσιώδεις παραλλαγὰς πολλῶν τῶν ἐν ταῖς μέγχι τοῦδε συλλογαῖς περιεχομένων. Τὸ ἔργον τῆς περισυναγωγῆς καὶ ἀποθησαυρίσεως τῶν ζώντων

1 Μελέτην περὶ Κάμοενς καὶ μετάφρασιν χωρίων τινῶν τῶν Λυσιτανῶν ἔχει δημοσιεύσει πρό τινα ἐτῶν ὁ κ. Σ. Π. Λάμπρος ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι «Ἰλισσός».

τούτων μνημείων τῆς δημῶδους ἡμῶν φιλολογίας, ἄξιον πάσης προσοχῆς καὶ ἐμφυχώσεως, πρὸς δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν φιλοτιμίας ἐπιβαλλόμενον, δὲν εἶνε καὶ πάντῃ εὐχερὲς, ὡς τις ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ πράγματος διατελὼν ἠθέληεν ἴσως εἰκάσει, τούναντίον πολλὰ παρουσιάζονται ἐν αὐτῷ δυσχερεῖαι καὶ προσκόμματα. Ὁ Ἕλλην τῆς σήμερον βραψωδὸς, ὅσον εὐκόλως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου τῶν πανηγύρεων περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν εὐθύμων πανηγυριστῶν, τανύει τὰς χορδὰς τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ φόρμιγγος καὶ διαχέει ἐν ἀφθονίᾳ τοὺς δὲ μὲν μελαγχολικοὺς καὶ σεμνοὺς, δὲ ἐνθουσιαστικοὺς καὶ ἄρρενωποὺς αὐτῆς ἤχους, εἰς τοσαύτην τ' ἀνάπαλιν δυσκολίαν καὶ στενοχωρίαν εὐρίσκειται, ὅσας ἐνὶ ὀπίον ἀτόμων ἀνωτέρας τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ τάξεως προσκληθῇ νὰ ψάλλῃ ἢ ἀπαγγεῖλῃ τοῦ ἐθνικοῦ ἢ ἰδιωτικοῦ βίου τὰς πράξεις ἢ κατορθώματα. Ὁ συλλογὸς δέον μεγάλην νὰ κέκτηται δεξιότητα ὅπως τὴν ποιητικὴν τοῦ βραψωδοῦ ἐγγίσῃ χορδῇ, ἀφοῦ προηγουμένως ἀφαιρέσῃ πάντα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ βραψωδοῦ φραγμὸν δι' ἀνυποκρίτου οἰκειότητος. Γινώσκεις τῆς μελωδίας τῶν ἀδομένων ἢ (σπανιώτερον) ἀπαγγελλομένων ἁσμάτων ἐκ μέρους τοῦ συλλογῶς καὶ συμμετοχῇ αὐτοῦ ἐν τῇ συμφωνίᾳ εὐκολύνῃ τὰ μέγιστα τὸ ἔργον του καὶ ἐνθαρρύνει τὸν βραψωδόν, ὅστις τότε θησαυρὸς ἀκένωτος ἀποκαθίσταται. Τὰ δύο ἐθνικὰ ἄσματα, ἅτινα ἐνταῦθα παρατιθέμεθα, ὡς καὶ τὰ πλεῖστα τῆς συλλογῆς μου ὁφείλω εἰς τοὺς ἐκ Δίβρης καὶ Λυκουρσίου ἐνταῦθα πρόσφυγας. Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι εἰ καὶ προσεπάθησα εὐσυνειδήτως νὰ ἐφαρμόσω τὴν προγραφείσαν συνταγὴν, οὐχ ἦττον ὀλίγα μόνον ἄσματα κατέγραψα ὁ ἴδιος ἀπὸ στόματος τῶν βραψωδῶν· τὰ δὲ πλεῖστα ἔλαβον παρ' αὐτῶν χειρόγραφα, ὧν ἡ ἀνάγνωσις, στίξεις καὶ τῶν μέτρων διάκρισις δι' ἐπιπόνου μόνον ἐργασίας καὶ ἐξασκήσεως ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γραφειογνωσίᾳ κατορθοῦνται.

Τὰ ἐκ τῆς συλλογῆς μου ἀποσπώμενα ἐθνικὰ ἄσματα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς·

Ἡ Πόλι καὶ ἡ Ἀγιο-Σοφία.

«Π' ὅσους τόπους περδάτησα στὴ Πῆς τὴν οἰκουμένην — περδάτησα τὰ ἐπτὰ-νηοῖα καὶ πῆγα στὴ Ρωσία — κάνεις τόπος δὲν μᾶρσε ἐξὸν ἀπὸ τῆς Πόλις, πῶχει στήμ μεση θάλασσα, στήν ἄκρα τὰ παλάτια, πῶχει καὶ τὴν Ἀγιο-Σοφίαν στὸν ἀφαιλὸ τῆς Πόλις, πῶχει τριακόσια σήμαντρα κέξῃντα δυὸ καμπάναις, τριακόσιοι παπάδες λειτουργοὶν κέξῃντα δεσποτάδες, «Τὸν Κωσταντῖνον καρτεροὺν νὰ μπουὶν νὰ λειτουργήσῃ» καὶ ὁ Κωσταντῖνος ἔρχεται σὲ μὴ χρυσὴ καρότσα».

ΣΗΜ. Τὸ ἄσμα τοῦτο κέκτηται μέγα ἐνδιαφέρον ὡς ἐν ἐκ τῶν ὀλίγων ἡμῶν δημοτικῶν ἁσμάτων, ἐν οἷς λόγος γίνεται περὶ τῆς πόλεως τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν παρελθόντος καὶ τῶν ἐθνικῶν τοῦ μέλλοντος πόθων. Ἐκ τῶν δύο τελευταίων αὐτοῦ στίχων ἀναγκαῖως συμπεραίνουμεν ὅτι εἶνε ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἡμῶν ἁσμάτων, ἡ τοῦλάχιστον νεωτέρα ἐκδοσις βυζαντινοῦ προτύπου.

ΤΟΥ ΜΑΧΙΩΡΑ.

«Γερόντοι, νέοι καὶ παιδιὰ ἀφ' ἑκαστοῦ τὰ καλὰ τῶν πολέμων τὰ μαντάτα ὅλη ἡ Γῆ ἀναβοᾷ τα. Ταῖς εἰκοστρεῖς τοῦ Ἀπριλίου ἦταν ἡ μέρα τ' Ἀτ-Γεωργίου. Ἡ γ' ἀρμάτα ὅζω βγαίνει στ' Ἀρχιεπίσκοπο πηγάζει. — «— Μάϊνα, Μαντιόρα, τὰ πανί. — «— Δὲν τὰ μαϊνάρω θρὲ σκυλιά. — «— Ἐνας Ἀράπης θαυμαστός στέκει στὴν πρῶρα σὰν ἀετός· μὴ σπαθὶ τὸ δίνει· δυὸ κομμάτια τὸν ἀφίνει. —

«Ἐπάντωχα ὁ καυμένος νὰ γείνη Μοσκοβίχ· νὰ πάρω Τουρκοπούλα μὲ τὰ χρυσὰ μαλλιά.»

ΣΗΜ. Τὸ ἔσχα τοῦτο εἶνε τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ὃ δ' ἐν αὐτῇ ἐξυμνοῦμενος ἦρως ἀναμφισβήτητος οὐδεὶς ἄλλος ἢ ὁ τολμηρὸς θαλασσομάχος Μαχίωρ Λάμπρος Κατζώνης, περὶ οὗ ἴδ. Ἱστορ. Σουλίου καὶ Πάργας ὑπὸ Περραιβοῦ τομ. 1. σελ. 27.

Ἐν Κερκύρῃ, τῇ 3 Ἰουνίου 1880.

Ν. ΔΟΥΣΙΟΣ Δ. Γ.

Η ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ Ο ΔΥΜΑΣ

«Ὅτε κατὰ πρῶτον ἦλθεν εἰς Παρισίους Ἀλέξανδρος Δυμάς, ὁ πατήρ, πτωχὸς καὶ ἄγνωστος νέος εἰκόσκατης, ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν στρατηγὸν Φρόν, πρὸς ὃν ἔφερε συστατικὰ ἐνὸς τῶν ἐπιστημοντέρων ἐκλογέων. Ὁ στρατηγὸς ὑπεδέχθη τὸν νέον εὐμενέστατα, καὶ ὁ ἐξῆς διάλογος ἤρχισε μεταξὺ αὐτῶν.

— Πρῶτον πρέπει νὰ γνωρίζω εἰς τί δύνασθε νὰ χρησιμεύσετε;

— «Α, ὅχι εἰς μεγάλα πράγματα.

— Μπᾶ! ὅχι γνωρίζετε βέβαια ὀλίγα μαθηματικά;

— «Ὅχι, στρατηγέ.

— Ὅχι ἔχετε τοῦλάχιστον ὀλίγας γνώσεις ἀπὸ τὴν ἄλγεβραν, τὴν γεωμετρίαν, τὴν φυσικὴν;

— «Ὅχι, στρατηγέ!

— Ὅχι ἠκούσατε τοῦλάχιστον νομικά.

— «Ὅχι, στρατηγέ.

— Λατινικά, ἑλληνικά, τὰ γνωρίζετε;

— Τὰ λατινικά ὀλίγον, τὰ ἑλληνικά διόλου.

— Ἐννοεῖτε ἀπὸ λογαριασμούς;

— Καθόλου.

— Καὶ ὅμως ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς φανῶ χρήσιμος. Δότε μοι τὴν διεύθυνσίν σας, καὶ ὅχι σκεπθῶ τί ἡμπόρεῖ νὰ γείνη διὰ σᾶς.

Ἀλλὰ μόλις ὁ Δυμάς ἔγραψε τὸ ὄνομά του, καὶ ὁ στρατηγὸς κροτῶν ἀμφοτέρως τὰς χεῖρας,

— Ἐσώθημεν, ἀνεφώνησε.

— Πῶς;

— Ἐχετε ὠραῖον γράψιμον.

«Ἐκυψα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους, διηγέται αὐτὸς ὁ Δυμάς ἐν τοῖς «Ἀπομνημονεύμασιν»

αὐτοῦ, ἐξ ὧν ἀποσπῶμεν τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο, διότι δὲν εἶχα πλέον τὴν δύναμιν νὰ ὑπομείνω τὸ αἰσχρὸς μου. Ὁραῖον γράψιμον! Ἰδοὺ ὅλα ὅσα ἤξευρα. Τὸ δίπλωμα τοῦτο τῆς ἀνικανότητος ἀνῆκεν εἰς ἐμέ».

Τοῦ διπλώματος ὅμως τούτου τῆς δὴθεν ἀνικανότητος ὑπῆρξαν ἄξιοι ὅλοι ὅλων τῶν ἐποχῶν οἱ ἐνδοξοὶ ἄνδρες· μόνον δ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου ἄνδρες διακεκριμένως τυχόντες ἀγωγῆς καὶ ἠνέχθησαν ἐπισεικτῶς παρὰ τοῖς ἄλλοις καὶ ἐνεθάρρουν διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος τὴν θλιβεράν ἀμέλειαν τῆς καλλιγραφίας. Ἀλλοτε πᾶς τις ἐθεώρει πάντοτε ὡς χρέος του νὰ ὑπογράψῃ τὸ ὄνομά του καθαρὸν καὶ εὐανάγνωστον, ἀντιθέτως πρὸς τὸν νέον συρμὸν, ὅστις δὲν ἐπιτρέπει εἰς ἡμᾶς ν' ἀναγνώσωμεν τὴν ὑπογραφήν τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας. Μεταξὺ τῶν συγγραφέων τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, οἱ ἔχοντες τὸ καλλίτερον γράψιμον ἦσαν δύο, ὁ Βολταῖρος καὶ ὁ Ρουσσώ. Καὶ οἱ μὲν πολιτικοὶ ὡς δικαιολόγημα τῆς κακῆς γραφῆς φέρουσι τὸ πλῆθος τῶν ὑποθέσεων, ὅσα πρέπει νὰ διακπεραιωθῶσιν, οἱ δὲ ποιηταὶ τὴν παραφορὰν καὶ ἀταξίαν τῆς φαντασίας. Ὅτε ὁ Ναπολέων ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἡ ὑπογραφή του ἦτο κανονικωτάτη, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον περὶ ἐστῆλθε εἰς τρία γράμματα, καὶ ἐπὶ τέλους κατήντησε μονοκονδυλιά, εἰδὸς τι οὐρᾶς τοῦ στοιχείου Ν. Καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ Βύρωνος κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἦτο ἄμορφον τι περίπλεγμα. Ἐν τούτοις ἀπέγκνυτο τῶν μεγάλων τούτων ὀνομάτων ἔχει τις νὰ παραθέσῃ ἀκόμη πολλοὺς ἐνδόξους ἄνδρας, ἐτοίμους νὰ διαψεύσωσι τὴν δυστυχὴ ταύτην ἐκφρασιν «δίπλωμα ἀνικανότητος», ἣν ἀποδίδουσιν εἰς ἱκανότητα δευτέρου μὲν λόγου πάντοτε ἀξίαν, ἀλλ' ἐξόχως χρήσιμον. Ἐνεκα τῆς γραφῆς τοῦ ὁ Ἀλέξανδρος Δυμάς εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας ὡς ὑπάλληλος μὲ μισθοδοσίαν 1,200 φράγκων κατ' ἔτος.

Κυρία Σ*

Γινώμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δουκὸς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωγίου.]

494.

Οἱ ἄνθρωποι γινώσκουσι τὰ παραπτώματα αὐτῶν κάλλιον, ἢ ὅσον κρινῶς νομίζεται. Τοῦτο δὲ δῆλον γίνεται ἐκ τῶν ἐξῆς.

Οἱ πταίσαντες, ἀπολογούμενοι, δικαιολογοῦνται πειστικῶς· διότι ἡ συνήθως ἀποτυφλοῦσα αὐτοῦς φιλαυτία διανοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, κατὰ τῆς ἀπολογίας τὴν ὥραν, καὶ παρουσιάζει αὐτοῖς τὰς τῶν πραγμάτων ὕψεις τοσοῦτον ἀκριβῶς, ὥστε ἡ παραλείπεται ἡ καταπλάττεται ὑπ' αὐτῶν πᾶν ἀξιοκατάκριτον αὐτῶν ἔργον, μὴδὲ τοῦ ἐλαχίστου ἐξαιρουμένου.

495

Εἰς τοὺς ἐν τῇ τοῦ κόσμου τύρῃ ἐισερχομέ-

νους νεανίας αἰσχυνητοὶ καὶ ἄπλαστοι πρέπουσι τρόποι, διότι οἱ τρόποι οἱ σοβαροὶ καὶ ἐσχηματισμένοι εἰς αὐθάδειαν μετατρέπονται.

496.

Τῶν φιλονεικίων ἡ διάρκεια δὲν ἤθελεν ἐπὶ πολὺ χρονίζει, ἐὰν μόνον ὁ ἕτερος τῶν φιλονεικούντων ἄδικον εἶχε.

497.

Ἀχρηστος τῆς γυναικὸς ἡ νεότης, χωρὶς τοῦ κάλλους. Ἀχρηστον καὶ τὸ κάλλος, χωρὶς τῆς νεότητος.

498.

Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι τοσοῦτον κοῦφοι καὶ τοσοῦτον κενοί, ὥστε οὔτε πραγματικὰ ἐλαττώματα ἔχουσιν, οὔτε προτερήματα ἀληθῆ.

499.

Συνήθως καταλογίζεται ἡ πρώτη γυναικὸς ἐρωτικὴ φιλοφροσύνη, δευτέρως προστεθείσης.

500.

Ὑπάρχουσιν ἄνδρες τοσοῦτον αὐτάρεσκοι, ὥστε ὅταν ὑπὸ ἔρωτος καταληφθῶσιν, ἀσχολοῦνται μᾶλλον περὶ αὐτοῦ ἢ περὶ τῆς ἐρωμένης αὐτῶν.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἀσωτός τις, βουτηγμένος εἰς τὰ χρέη, ἔλεγε πρὸς φίλον, ὅστις συνεβούλευεν αὐτὸν νὰ τὰ πληρώσῃ.

— Νὰ πληρώσω τὰ χρέη μου! Ἀγνοεῖς, φαίνεται, πόσους κόπους κατέβαλα διὰ νὰ τὰ κάμω!

*

Ἐν τοῖς πέριξ τῆς πόλεως διαβάτης παρατηρεῖ χωρικὸν συλλέγοντα μήκυτας, ἐξ ὧν ἔχει ἤδη πληρώσει ὀλόκληρον κάλαθον.

— Ἀλλὰ, φίλε μου, λέγει πρὸς τὸν χωρικὸν ὁ ἕτερος, αὐτὰ τὰ μανιτάρια εἶνε φαρμακερά.

— Ἐννοιά σου, κύριε, καὶ δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ τὰ φάγω. Τὰ μαζεύω γιὰ νὰ τὰ πουλήσω!

*

Ὁ κ. Β. . . , τραπεζίτης πολυτάλαντος, ἀποτείνεται πρὸς τὸν ἱατρὸν Π. . .

— Ἰατρὲ, σᾶς ἱκετεύω, εἰπάτε με κἀνὲν δραστικὸν φάρμακον διὰ νὰ ἀπαλλαχθῶ ἀπὸ τὴν ἀρθρίτιδα.

— Οὐδὲν τούτου ἀπλούστερον, ἀποκρίνεται ὁ σοφὸς Ἀσκληπιάδης. Ἀποφάσισον νὰ ζῆς μὲ τρία μόνον φράγκα τὴν ἡμέραν, τὰ ὅποια ὅμως νὰ κερδίῃς σὺ αὐτός.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Διάλογος μεταξὺ κυρίας καὶ ἐπιπλοποιοῦ.

— Πῶς γίνεται ἀπὸ δέκα σκαμνιά, ὅπου μ' ἐπωλήσατε, τὰ τέσσαρα νὰ ἦνε σπασμένα;

Ὁ ἐπιπλοποιοὺς ζύει τὴν κεφαλὴν του, καὶ

— Δὲν ἐννοῶ, λέγει, καθόλου οὐδ' ἐγώ, ἐκτὸς ἐὰν ἐκάθησε κἀνείς ἐπάνω!

Κυρίως τις διηγείτο πρὸς φίλον του, ὅτι ἡ σύζυγός του ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐπέμενε νὰ λέγῃ, ὅτι εἶνε εἰκοσιπενταετής.

— Ἡ ἰδική μου εἶνε κάπως πλέον λογική, ὑπέλαβεν ὁ κ. *. Μὲ τὰ πολλὰ κατῳρθωσα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τριαντάραν. . . Ἀλλ' ὑπῆρξεν ἀδύνατον νὰ πεισθῇ πλέον νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ αὐτὴν!

ΙΩΝΑΣ.

ΑΛΠΘΕΙΑΙ

* * Ἡ δόξα δομιάζει μὲ δένδρον γιγάντειον, ἀπὸ τοὺς κλάδους τοῦ ὁποίου κρέμονται καρποὶ ὠραῖοι καὶ καλοὶ εἰς βρώσιν. Πολλοὶ προσπαθοῦσιν ἐναμίλλως ν' ἀναβῶσι τὸν κολοσσικὸν κορμὸν καὶ νὰ δρέψωσι τοὺς μεγαλοπρεπεῖς του καρπούς· ἀλλ' ἀποκάμνουσι, θραύουσι τοὺς πόδας ἢ τὰς χεῖράς των, οἱ πλεῖστοι δ' αὐτῶν καταπίπτουσι χαμαὶ ἐν μέσῳ τῶν συριγμῶν τῶν θεωμένων. Ὁλίγοι τινές, οἱ ῥωμαλεώτεροι ἢ δεξιώτεροι, ἢ καὶ εὐτυχέστεροι κατορθώνουσι ν' ἀναβῶσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου καὶ κόπτουσι τοὺς καρπούς. Τοὺς ἀνοίγουν καὶ τοὺς εὐρίσκουν κούφους καὶ κενούς, ἢ πικροὺς καὶ φαρμακερούς. Τὸ πείραμα τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων καὶ ἀπανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς, ἀλλ' οὐδεὶς ἀποτρέπεται ἐκ τούτου ἢ ἀνδράζει νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ πείραμα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1812, ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους ὁ μέγας φυσιοδίφης Ἀλέξανδρος Οὐμβόλδος ἐκ τῆς εἰς Ἀμερικὴν περιοδείας του, ἔδρεπε τοὺς πρώτους στερήνους τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν. Διέτριβε τότε ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτεύουσῃ ὁ Γερμανὸς βαρὼν Ρ* μετὰ τῆς ὀκτωκαιδεκαετιδος θυγατρὸς του, ἥτις, ὡς φιλομαθὴς οὔσα καὶ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ἐνθουσιῶσα, ἐπόθει νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ συνέγγυς τὸν ἐνδοξὸν ἐπιστήμονα, περὶ οὗ πρότερον εἶχεν ἀναγνώσει καὶ ἀκούσει πολλά. Ἀργότερον συνηντήθησαν ἀμφοτέρω ἐν τινι φιλικῇ οἰκίᾳ ἡ ἀπλοκότης καὶ φιλοφροσύνη τοῦ Οὐμβόλδου ἐνεποίησαν τηλικαύτην ἐντύπωσιν εἰς τὴν κόρην, ὥστε θαρρήσασα αὕτη ἐζήτησε νὰ μάθῃ πολλὰ περὶ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, καὶ τελευταῖον τὸν παρεκάλεσε νὰ τῇ δείξῃ τὰ ἐργαλεῖα τῶν καταμετρήσεών του. Ἐκτοτε συνδιελέγοντο τακτικῶς δις καὶ τρίς τῆς ἑβδομάδος ὁ θαυμασμὸς τῆς Γερμανίδος πρὸς τὸν μέγαν φυσιοδίφην μετεποιεῖται ταχέως εἰς ἑξάλλον ἔρωτα· ἐπειδὴ δὲ ὁ Οὐμβόλδος ἔμενεν ἄτρωτος ὑπὸ τῶν βελῶν τοῦ κακοῦ τούτου θεοῦ, ἀποθεμένη ἡ βαρυνόπαις τὸν φόβον ἠρώτησεν αὐτόν· «Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ, κύριε Οὐμβόλδε, δὲν ἠγαπήσατε οὐδέποτε; — Οὐδέποτε. — Ἡξεύρετε ὅμως ὅτι ἡ ἀδιαφορία καὶ ἀναληγία ὑμῶν ἐμποιεῖ φρίκην; — Ἴσως δὲν ἐξεφράσθην καλῶς, δεσποινίς· ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων ἠσθάνθην ἔρωτα διακαῆ, ἀκα-

τάσχετον καὶ τοιοῦτον, οἷον οὐδεὶς ἄλλος ἀνθρώπος.—Τὸ δὲ τρισμακάριον τοῦ ἔρωτος τούτου ἀντικείμενον; —Ἡ Ἐπιστήμη.—Μόνη ἡ Ἐπιστήμη;—Μόνη ἡ Ἐπιστήμη· αὕτη ὑπῆρξεν ἡ μόνη, ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία ἀγάπη μου. Ἡ δεσποινὶς Ρ* ἔμεινεν ἐμβρόντητος· μυριάκις ἐπροσπάθησε νὰ καταπνίξῃ τὸν ἔρωτά της· μυριάκις, καθ' ἑαυτὴν σκεπτομένη, ἐζητήσεν ἐπιχειρήματα, δι' ὧν νὰ πείσῃ τὴν καρδίαν της ὅτι ὁ Οὐμβόλδος δὲν ἦτο ἀγάπης ἄξιος, ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ. Ἡ νεανὺς ἠσθένησε βαρύνως. Ὁ εὐλικρινὴς ἀμφοτέρων φίλος καὶ ἐξάκουστος Ἀραγῶ, διαγνοὺς τὸ ἀληθὲς τοῦ νοσήματος αἷτιον, ἔσπευσε πρὸς τὸν Οὐμβόλδον καὶ τῷ ἐφανέρωσε τὸν κίνδυνον. Οὗτος ὁμῶς, ὅστις ἐπρέσβευεν ὅτι μωρίαν διαπράττει ὁ ἀναδεχόμενος τὸν ζυγὸν τοῦ γάμου, ἀπεκρίνατο μειδιῶν· «πρὸς τὴν δεσποινίδα Ρ* διατρέφω καὶ ἐγὼ ἀκραιφνῆ καὶ μεγάλην συμπάθειαν, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ τὴν νυμφευθῶ· ὡς σύζυγός μου θὰ ἦτο ἡ δυστυχιστάτη τῶν γυναικῶν· δὲν ἐγεννήθηεν ἵνα γείνω οἰκογενειάρχης». Μετὰ τινα καιρὸν ἡ δεσποινὶς Ρ* ἐνυμφεύθη τὸν κόμητα Β* καὶ δὲν εἶδε πλέον τὸν Οὐμβόλδον.

Κατ' αὐτὰς ἐνεργεῖται ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ἡ ἀπογραφὴ τῶν κατοίκων αὐτῶν, οἵτινες ἐν ἔτει μὲν 1800 ἀνῆρχοντο εἰς 5,400,000, ἐν ἔτει 1830 εἰς 13,000,000 καὶ ἐν ἔτει 1870 εἰς 39,000,000. Ἦδη οἱ κάτοικοι αὐτῶν ὑπολογίζονται περὶ τὰ 50,000,000.

Τοῦ γεύματος ἡ ὥρα ἤλλαξε πολλάκις παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς. Κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἤριστα τῇ 8 πρωῒνῃ ὥρᾳ. Ἐπὶ Ἐρρίκου Δ' καὶ Λουδοβίκου ΙΔ' τὸ ἄριστον ἐλαμβάνετο τῇ 11 π. μ., ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΕ' τῇ 2 μ. μ., ἐτηρήθη δὲ τὸ ἔθιμον τοῦτο μέχρι τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως. Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐπὶ Ἐρρίκου Η', οἱ ἐκ τῶν ἀνωτέρων τάξεων ἤριστον τῇ 10 π. μ. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἐλισάβετ αἰ κυρίαί τῆς αὐλῆς ἐλάμβανον κατὰ τὸ πρόγευμα τραχὺ τεμάχιον χοιρείου τεταρχειζυμένου κρέατος καὶ ποτήριον ζύθου· προηρίστων δὲ οἱ μεγιστᾶνες τῇ 11 καὶ ἐδείπνον τῇ 5, ἥτοι ἐν ὥρᾳ, καθ' ἣν σήμερον οἱ Ἀγγλοὶ εἶνε εἰσέτι νήστευσι. Σήμερον ἐν Παρισίοις ἀριστῶσι τῇ 6. Οἱ Ἰνδοὶ ἀριστῶσι μίαν ὥραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ὡς ὁ Διογένης ἔλεγεν, ὅτι πρέπει νὰ τρώωσιν οἱ μὲν πλούσιοι ὅταν θέλωσιν, οἱ δὲ πτωχοὶ ὅταν ἔχωσιν, οὕτω λαοὶ τινες εὐχονται τῇ Τύχῃ νὰ ἦν ἐπιεικιστέρα καὶ νὰ χορηγῇ πεῖναν τοῖς πλουσίοις, τροφὴν δὲ τοῖς πτωχοῖς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1878 ἐν Ἀμερικῇ ἡ ἀξία τοῦ παραχθέντος χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ μολύβδου ὑπερέβη τὰ 400 ἑκατομμύρια φράγκων.

Μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν φιλανθρωπικῶν ἐταιριῶν τῶν Παρισίων ὑπάρχει καὶ ἡ ὑπὲρ τῶν ἠκρωτηριασμένων πτωχῶν ἐταιρία (Assistance aux mutilés pauvres), ἥς ἔργον εἶνε ν' ἀντικαθι-

στῇ τὰ ἀπολεσθέντα μέλη διὰ μελῶν τεχνητῶν, οἷον βραχιόνων καὶ χειρῶν, δυναμένων νὰ ἐκτελῶσι διαφόρους ἐργασίας. Ἡ τελειότης τῶν τεχνητῶν τούτων μελῶν καὶ ἡ χρησιμότης αὐτῶν ἀποθαίνει ἐνίοτε ἀπίστευτος, ὥς δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ ἐκ τῶν ἐξῆς παραδειγμάτων, ἅτινα ἀποσπῶ ἐκ τῆς τελευταίας λογοδοσίας τῆς ἐν λόγῳ ἐταιρίας. Πᾶς ἀπολέσας νηπιόθεν τὰς κατακαείσας δύο χεῖρας αὐτοῦ ἐργάζεται διὰ χειρῶν τεχνητῶν. Νέος καλλιτέχνης, ἐστερημένος τῶν δύο αὐτοῦ χειρῶν, καλλιέργει μετὰ πλείστης ἐπιτυχίας τὰς ὠραίας τέχνας διὰ τεχνητῶν χειρῶν. Νέα κόρη ἐστερημένη ἐνὸς τῶν βραχιόνων ἀπὸ τῆς ἀρθρώσεως ἐκτελεῖ διὰ τεχνητοῦ βραχίονος καὶ χειρὸς μετὰ θαυμαστῆς τελειότητος ἐργασίας βαπτικῆς, τριχαπτικῆς καὶ ὑφαντικῆς. Ἐργάτης, ὅστις εἶχεν ὑποστῆ τὴν ἐξάρθρωσιν τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος, μεταχειρίζεται διὰ τεχνητοῦ βραχίονος μετὰ μεγάλης δεξιότητος πάντα τὰ τοῦ λεπτοῦργοῦ ἐργαλεῖα.

Αἱ γαλλικαὶ ἐφημερίδες ἀναφέρουσι περίεργον παραδειγμα πολυτοκίας. Γυνὴ χωρική ἔτεκεν ὀκτὼ τέκνα διὰ μιᾶς, ἐγεννήθησαν ὁμῶς ταῦτα νεκρά, καὶ τοὶ ἦσαν πάντα καλῶς ἐσχηματισμένα.

Τῶν μύρων καὶ ἐλαίων ἐγένετο κατὰ κορον χρησις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, νομιζόντων αὐτὰ συντηρητικὰ τῆς τε υγείας καὶ τῆς νεότητος. «Πῶς κατώρθωσε, ἡρώτησέ ποτε ὁ Πλαῦτος τὸν Πολλίων, νὰ ζήσης τόσῳ πολὺ καὶ τόσῳ ὑγιῶς;» —«Intus mulso, foris oleo», ἀπεκρίθη ἥτοι :

» Ἀπὸ μέσα κρασάκι
καὶ ἀπ' ἐξω λαδάκι.»

Εἰς ἀναγνωστῆς.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Ὅταν σοὶ ἀρέσκη μία κόρη, πρὶν τὴν ζητήσῃς εἰς γάμον, κάμε τὰ ἀδύνατα δυνατὰ νὰ τὴν τύχῃς εἰς τὸ μαγευεῖον—ὅπερ πάντοτε εἶνε καλὸς οἰωνός.—Ἐὰν δὲν ἐντραπῇ διότι συνελήφθη ἐπ' αὐτοφώρῳ καταγινομένη εἰς ἔργα χυδαῖα, ἔσο βέλαιος, ὅτι ἔχει νοῦν ὑγιᾶ καὶ κρίσιν ὀρθήν.

Καιροφυλάκτησον ὁμοίως καὶ ὅταν πρόκειται νὰ ἐξέλθῃ μετὰ κακὸν καιρὸν. Ἐὰν περιτυλιχθῇ ἐπιμελῶς εἰς ἑν οὐατερπρὸν, ἐὰν φορέσῃ πῖλον τῆς παρελθούσης ὥρας τοῦ ἔτους, ἡ κόρη αὕτη, γινομένη σύζυγός σου, δὲν θὰ σὲ καταγράψῃ εἰς τῆς Κ* Λιζὲ τὸ κατὰστημα.

Ἐὰν τὴν ἴδῃς καὶ διατάσσῃ ἄνευ προσπονήσεως ἄνθη ἐντὸς ἀνθοδόχης, διορθῶναι τὸ ζάρωμα παραπετάσματος, τοποθετεῖ τὰ καθίσματα τοῦ δωματίου τῆς προσσηκόντως καὶ εὐπρεπῶς, ἡ γυνὴ αὕτη ἀγαπᾷ τὴν οἰκίαν, καὶ θέλει εἶνε φύλαξ πιστὴ τῆς ἐστίας. Νυμφεύσου, φίλε μου, τὴν κόρην αὐτὴν μετὰ κλειστοῦς ὀφθαλμοῦς ἐὰν τὴν εὕρῃς!